

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет професійно-педагогічної освіти
Кафедра теорії і практики технологічної та професійної освіти**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності “015 Професійна освіта (Транспорт)”**

Укладачі:

доктор педагогічних наук, професор
Стешенко В.В.

кандидат педагогічних наук,
Пшеничний М. В.

Дніпро–Слов’янськ, 2025

УДК 378.016:377:629.3(072)

М54

Друкується за рішенням вченої ради
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(протокол №10 від 30.06.2025 р.)

Рецензенти:

Погорелов М. Г. – гарант освітньої програми «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», доктор філософії, доцент кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», м. Дніпро–Слов’янськ.

Фатальчук С. Д. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», м. Дніпро–Слов’янськ.

Відповідальний за випуск **Бондаренко В. І.**

Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Методика професійного навчання» / для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «015 Професійна освіта (Транспорт)» / укладачі: В. В. Стешенко, М. В. Пшеничний. Дніпро–Слов’янськ, 2025. 63 с.

У методичних рекомендаціях розкрито організацію самостійної роботи студентів над курсом «Методика професійного навчання», інструкції до практичних робіт з цього курсу та вимоги щодо їх оформлення.

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 015 Професійна освіта (Транспорт). Можуть бути використані педагогами професійного навчання закладів професійно-технічної освіти та викладачами педагогічних університетів.

УДК 378.016:377:629.3(072)

© В. В. Стешенко, 2025

© М. В. Пшеничний, 2025

© ДДПУ, 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Організація самостійної роботи над курсом.....	8
1.1. Складання відповідей на контрольні питання за кожною темою лекційного матеріалу.....	8
1.2. Самостійне виконання практичних робіт.....	10
1.3. Самостійне опрацювання окремих питань з кожної теми.....	11
1.4. Рекомендована література	12
2. Інструкції до практичних робіт.....	13
2.1. Практична робота № 1. Професійна педагогіка як наука і як освітній компонент.....	13
2.2. Практична робота №2. Основні документи, що регламентують професійну освіту в Україні.....	17
2.3. Практична робота № 3. Система професійної освіти в Україні.....	23
2.4. Практична робота №4. Структура та завдання професійно-технічного навчання.....	30
2.5. Практична робота №5. Визначення комунікативних і організаційних здібностей учнів.....	37
2.5а. Практична робота №5а. Моя майбутня професія.....	40
2.6. Практична робота № 6. Професійно-важливі якості особистості педагога професійного навчання.....	44
2.7. Практична робота №7. Організаційно-управлінська структура закладу ПТО.....	48

ВСТУП

Курс Методики професійного навчання відповідно до Освітньої програми «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» є другою складовою системи методичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання

Об'єктом вивчення курсу «Методика професійного навчання» є процес організації і здійснення професійної підготовки учнівської молоді в закладах професійно-технічної освіти (ЗПТО).

Предметом вивчення курсу «Методика професійного навчання» є комплекс принципів, методів і засобів організації і здійснення професійної підготовки учнівської молоді в закладах професійно-технічної освіти з робітничих, інженерних, вчительських і ін. професій, формування в неї професійно важливих і соціально значимих якостей особистості працівника.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Методика професійного навчання» є забезпечення оволодіння майбутніми педагогами професійного навчання здатністю до організації та здійснення освітнього процесу в ЗПТО, тобто методичною компетентністю.

Завданнями вивчення курсу «Методика професійного навчання» є:

– набуття студентами ґрунтовних знань про закономірності, принципи, методи, засоби та форми організації освітнього процесу в закладах професійно-технічної освіти при оволодінні учнями основам професії слюсаря колісних транспортних засобів.

– формування у здобувачів вищої педагогічної освіти професійних умінь і навичок з організації та здійснення навчання учнів ЗПТО основам професії слюсаря колісних транспортних засобів;

– набуття студентами досвіду комплексного й адекватного застосування професійно-технічних, педагогічних, психологічних і інших знань та вмінь при організації і здійсненні навчання учнів ЗПТО основам професії слюсаря колісних транспортних засобів;

– формування у майбутніх педагогів професійного навчання готовності до методичної діяльності в ЗПТО, інтересу до професії педагога.

Компетентності, які формуються під час вивчення професійної педагогіки:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування певних теорій і методів педагогічної науки та інших наук відповідно до спеціалізації і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні,

наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 06. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 08. Здатність працювати в команді.

ЗК 9. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 11. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні компетентності:

СК 01. Здатність застосовувати освітні теорії та методології у педагогічній діяльності.

СК 02. Здатність забезпечити формування у здобувачів освіти цінностей громадянськості і демократії.

СК 03. Здатність керувати навчальними/розвивальними проєктами.

СК 04. Здатність спрямовувати здобувачів освіти на прогрес і досягнення.

СК 05. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення та інтегрувати їх в освітнє середовище.

СК 06. Здатність реалізовувати навчальні стратегії, засновані на конкретних критеріях для оцінювання навчальних досягнень.

СК 07. Здатність аналізувати ефективність проєктних рішень, пов'язаних з підбором, експлуатацією, удосконаленням, модернізацією технологічного обладнання та устаткування галузі/сфери відповідно до спеціалізації.

СК 08. Здатність використовувати відповідне програмне забезпечення для вирішення професійних завдань у галузі професійної освіти та автомобільного транспорту.

СК 09. Здатність здійснювати професійну діяльність з дотриманням вимог законодавства, стандартів освіти та внутрішніх нормативних документів закладу освіти.

СК 10. Здатність упроваджувати ефективні методи організації праці відповідно до вимог екологічної безпеки, безпеки життєдіяльності та охорони і гігієни праці.

СК 11. Здатність використовувати у професійній діяльності основні

положення, методи, принципи фундаментальних та прикладних наук.

СК 12. Здатність виконувати розрахунки технологічних процесів в галузі.

СК 13. Здатність управляти комплексними діями/проєктами, відповідати за прийняття рішень у непередбачуваних умовах та професійний розвиток здобувачів освіти і підлеглих.

СК 14. Здатність збирати, аналізувати та інтерпретувати інформацію (дані) відповідно до спеціалізації.

СК 15. Здатність забезпечити якість освіти і управління діяльністю закладу освіти, відповідно до спеціалізації.

ПК 9. Здатність забезпечувати якість освітнього процесу, опанувати теоретичну, практичну і методичну готовність до організації і проведення навчальної та виробничої діяльності майбутніх викладачів професійної (професійно-технічної) освіти.

Програмні результати навчання, яких здобувачі освіти досягають під час вивчення методики професійного навчання:

ПРН 02. *Володіти* інформацією чинних нормативно-правових документів, законодавства, галузевих стандартів професійної діяльності в установах, на виробництвах, організаціях галузі/сфери (відповідно до спеціалізації).

ПРН 07. *Аналізувати та оцінювати* ризики, проблеми у професійній діяльності й обирати ефективні шляхи їх вирішення.

ПРН 08. Самостійно *планувати й організовувати* власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих.

ПРН 10. *Знати* основи психології, педагогіки, а також фундаментальних і прикладних наук (відповідно до спеціалізації) на рівні, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених стандартом та освітньою програмою.

ПРН 11. *Володіти* психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу.

ПРН 12. *Уміти* проєктувати і реалізувати навчальні/розвивальні проєкти.

ПРН 14. *Володіти* навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

ПРН 15. *Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати* ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

ПРН 20. *Емпатійно взаємодіяти, відповідати* за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики.

ПРН 21. *Застосовувати* міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

ПРН 22. *Застосовувати* програмне забезпечення для e-learning і дистанційного навчання і здійснювати їх навчально-методичний супровід.

ПРН 24. *Володіти* основами управління персоналом і ресурсами, навичками планування, контролю, звітності на виробництвах, в установах, організаціях галузі/сфери.

ПРН 25. *Забезпечувати* рівні можливості і дотримуватися принципів гендерного паритету у професійній діяльності.

ПРН 27. *Уміти* пояснювати будову та функціонування об'єктів автомобільного транспорту, технологічні процеси з їх технічного обслуговування, діагностування та ремонту відповідно до законів природничих наук.

ПРН 33. *Вирішує* завдання управління якістю освітнього процесу; *забезпечує* теоретичну, практичну і методичну готовність майбутніх викладачів закладу професійної (професійно-технічної) освіти, фахової освіти до моделювання навчально-виховного процесу з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти.

Самостійна робота здобувачів освіти відіграє суттєву роль у професійній підготовці, зокрема під час набуття майбутніми педагогами взагалі і професійного навчання зокрема загальних і спеціальних компетентностей та програмних результатів навчання. Відповідно метою пропонованих Методичних рекомендацій є забезпечення самостійної роботи при вивченні дисципліни «Методика професійного навчання».

Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Методика професійного навчання» складено відповідно до вимог методики викладання у закладах вищої освіти та Положення про організацію освітнього процесу у Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет» (2024) [<https://surli.cc/zsqgeb>, с. 32].

1. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НАД КУРСОМ

Вивчення освітнього компонента «Методика професійного навчання» здійснюється у двох семестрах: у 6-му та 7-му. Відповідно і самостійна робота передбачає самостійне опрацювання певного матеріалу в обох семестрах. У 6-му семестрі вивчаються загальні основи методики професійного навчання, а у та 7-му – питання методики проведення уроків/занять.

Самостійна робота студента (СРС) – це одна із форм організації освітнього процесу, під час якої заплановані завдання виконуються здобувачем освіти під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов’язкових навчальних занять.

Самостійна робота студентів забезпечується підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій; пакет дистанційного супроводу тощо. Зміст такої роботи для конкретної навчальної дисципліни визначається робочою програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота студентів з курсу «Методика професійного навчання», як і з курсу «Професійна педагогіка», передбачає виконання завдань трьох видів:

- складання відповідей на контрольні питання за кожною темою лекційного матеріалу;
- самостійне виконання практичних робіт;
- самостійне опрацювання окремих питань з кожної теми і складання відповідей на контрольні питання.

1.1. Складання відповідей на контрольні питання за кожною темою лекційного матеріалу.

Складання відповідей на контрольні питання за кожною темою лекційного матеріалу передбачає опрацювання текстів лекцій, а також основної та додаткової літератури (список див. нижче).

Для цього для кожної теми і кожного питання з лекцій в табл. 1 «Теми лекцій» вказана література з основної частини з відповідними сторінками (список див. нижче).

Таблиця 1

Теми лекцій 6 семестр

№ з/п	Розділ 1. Загальні основи методики професійного навчання	Кількість годин
1	Методика професійного навчання як галузь педагогічного знання [С. 11] 1. Роль і значення курсу МПО серед психолого-	4

	<p>педагогічних та галузевих дисциплін. Методика як наука та як навчальна дисципліна [С. 12]</p> <p>2. Структура курсу МПО. Призначення, цілі та завдання вивчення курсу. Вимоги до рівня освоєння змісту курсу [С. 14]</p> <p>3. Основи побудови понятійно-термінологічного апарату МПН. Специфіка, джерела формування, класифікація методичних понять [С.17]</p>	
2	<p>Загальні питання змісту професійного навчання. Професійно-кваліфікаційні вимоги до підготовки кваліфікаційних робітників [С. 44]</p> <p>1. Аналіз професійної праці, його структура, підходи для її формування.</p> <p>2. Кваліфікаційна структура професійної освіти. Перелік професій та їх характеристика [С. 48]</p> <p>3. Професіограма – основа розробки змісту ПН [С. 51]</p> <p>4. Основні освітні програми та вимоги до них [С. 66]</p>	4
3	<p>Методична діяльність педагога професійного навчання [1, С. 237]</p> <p>1. Завдання, зміст, організаційна структура методичної діяльності у закладах професійної освіти. [1, С. 237]</p> <p>2. Форми методичної діяльності.</p> <p>3. Методи реалізації різних форм методичної діяльності.</p>	4
4	<p>Організаційні форми теоретичного навчання у ЗПТО [1, С. 93]</p> <p>1. Сутність, структура організаційних форм [1, С. 93]</p> <p>2. Особливості класно-урочної форми навчання. Основні типи уроків [1, С. 94]</p> <p>3. Сучасні підходи до лабораторно-практичних робіт [1, С. 101]</p> <p>4. Проєктування організаційних форм навчання та виховання [1, С. 104]</p>	4
5	<p>Методи теоретичного навчання [1, С. 89].</p> <p>1. Загальне визначення.</p> <p>2. Методи організації і реалізації навчально-пізнавальної діяльності, класифіковані за джерелом знань.</p> <p>3. Методи, класифіковані за характером навчально-пізнавальної діяльності.</p> <p>4. Методи активного навчання.</p>	4
Всього		20

Розділ 2. Методика організації професійного навчання		
6	Дидактичні засоби професійного навчання [2, С. 46, 87] 1. Функції дидактичних засобів 2. Класифікація дидактичних засобів. 3. Особливості застосування деяких традиційних дидактичних засобів. 4. Оргтехніка для навчального процесу	4
7	Урок як організаційна форма професійно-теоретичної підготовки. [2, С. 46, 87] 1. Урок як організаційна форма професійно-теоретичної підготовки 2. Вимоги до основних форм професійно-теоретичної підготовки. 3. Класифікація та структура уроків теоретичного навчання. 4. Методика проведення уроків різних типів.	4
8	Оцінювання навчальних досягнень учнів із професійно-теоретичної підготовки [2, С. 98–111] 1. Призначення і функції контролю навчальних досягнень учнів. 2. Види та методи контролю знань, умінь і навичок учнів. 3. Тестовий контроль знань і умінь учнів. 4. Рекомендації викладачу з організації тестового контролю.	
9	Підготовка викладача до занять [2] 1. Планування професійно-теоретичної підготовки. 2. Поурочне планування професійно-теоретичної підготовки. 3. Зміст складання методичної розробки за темою програми загальнотехнічної або спеціальної дисципліни. 4. Планування занять із професійно-теоретичної підготовки. 5. Підготовка викладача до занять. 6. Аналіз занять з професійно-теоретичної підготовки.	
10	Організація дистанційного навчання кваліфікованих робітників [1, с. 152] 1. Специфічні риси організації дистанційного навчання в професійно-технічних навчальних закладах [1, с. 152] 2. Проектування освітньої діяльності в дистанційному навчанні [1, с. 161] 3. Методи забезпечення дистанційного навчання в ЗП(ПТ)О [1, с. 170] 4. Методика створення дистанційних курсів для навчання кваліфікованих робітників [1, с. 173]	
	Усього	20

У додатковій літературі слід самостійно знаходити додаткову інформацію з кожного питання. При цьому студенти повинні показати здатність до пошукової і творчої роботи.

1.2. Самостійне виконання практичних робіт

Тематика практичних робіт представлена в табл. 2. Інструкції до практичних робіт представлені нижче в окремому розділі (див. розділ 3).

Таблиця 2

Теми практичних занять 6 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Методика професійного навчання як наука та навчальний предмет [B1]	4	
2.	Структура та завдання професійно-технічного навчання [B5]	4	
3.	Методична робота в системі професійно-технічної освіти [B14]		
4.	Організація та обладнання навчально-виробничих майстерень (навчальних кабінетів) [K3]	4	
5.	Основні організаційні форми професійного навчання [B8]		
6.	Урок теоретичного навчання, вимоги до нього [B6]	4	
7.	Вибір оптимальних методів проведення занять [K7]	2	
Разом		28	

7 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Вивчення та аналіз навчальних програм [K1]	4	
2	Вивчення та аналіз методичної та навчальної літератури [K2]	4	
3	Складання перспективно-календарного плану [K4]	4	
4	Визначення триєдиної мети та завдань уроку [K5]	4	
5	Поточне планування теоретичних уроків [K8]	4	
6	Складання технологічної документації [K9]	4	
7	Методика аналізу занять та планів-конспектів [K10]	4	
Разом		28	

Сутність самостійної роботи на практичних роботах відповідає методиці викладання у вищій школі і полягає в наступному.

На першому етапі студент знайомиться з темою та практичними завданнями до роботи.

На другому етапі визначається зі змістом роботи щодо виконання кожного практичного завдання.

На третьому етапі при необхідності вивчає короткі теоретичні відомості щодо виконання кожного практичного завдання.

На четвертому етапі відповідає на контрольні питання щодо знання виконання кожного практичного завдання і отримання допуску до виконання роботи.

На п'ятому етапі виконує практичні завдання і заповнює необхідні таблиці.

На шостому етапі за отриманими результатами при виконанні завдання складає відповідні висновки.

На сьомому етапі подає виконану роботу для захисту та отримання оцінки.

1.3. Самостійне опрацювання окремих питань з кожної теми

Тематика для самостійного опрацювання окремих питань з кожної теми представлена в табл. 3, 4.

Теми самостійної роботи

Таблиця 3

6 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Обґрунтування мети та завдань професійного навчання за спеціальністю.	9
2	Обґрунтування змісту професійного навчання за спеціальністю.	8
3	Обґрунтування вибору теми методичної роботи в умовному ЗПТО.	9
4	Обґрунтування вибору форм навчання при вивченні заданої теми	9
5	Обґрунтування методів навчання для вивчення заданої теми	9
Разом		44

Таблиця 4

7 семестр

№	Назва теми	Кількість
----------	-------------------	------------------

з/п		ГОДИН
6	Визначення засобів навчання для заданого розділу навчальної дисципліни.	10
7	Визначення вимог до уроків із заданої навчальної дисципліни.	8
8	Розробка засобів оцінки навчальних досягнень учнів із заданої навчальної дисципліни.	8
9	Розробка плану-конспекту з заданої теми.	8
10	Наповнення заданого фрагменту обраного дистанційного курсу	8
Разом		42

Сутність самостійної роботи при опрацюванні окремих питань з кожної теми відповідає методиці викладання у вищій школі і полягає у тому, що студенту необхідно творчо розкрити кожне питання з пошуком на нього відповіді при опрацюванні основної і додаткової літератури у вигляді короткого аналізу з власними висновками обсягом на 1–1,5 с. комп'ютерного набору.

1.4. Рекомендована література

Основна

1. Методичні основи професійного навчання кваліфікованих робітників. *Методичний посібник* / В. А. Кручек, О. Б. Кошук, С. Г. Кравець, Н. В. Колісник, Л. А. Майборода, Т. В. Пятничук, І. І. Голуб, Н. Ю. Самойленко, Г. В. Однорог. Житомир: «Полісся», 2020. 274 с.

2. Методика професійного навчання: методичний посібник / І.Є. Сілаєва, С.С. Шевчук, С.О. Заславська. Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2013. 292 с. (не перевидавалася).

3. Методика професійної освіти : *навч. посібник* для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта» галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» / Д. О. Чернишев, К. І. Почка, Г. Л. Корчова, Ю. С. Красильник, М. В. Руденко. Київ : Компринт, 2023. 224 с. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/handle/123456789/11996>

4. Методика професійного навчання: *методичний посібник* / І. Є. Сілаєва, С. С. Шевчук, С. О. Заславська. Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2013. 292 с. (не перевидавалася).

5. Соснова М. А., Гляненко К. А. Методика професійного навчання: *навч. посіб.* Кропивницький: ПП «ПОЛУМ», 2021. 213 с.

Додаткова

1. Державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. N 1077. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp211077?an=53>.

2. Закон України «Про професійну освіту». {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 4681-ІХ від 05.11.2025}. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-20#Text>

3. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 р. № 419-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80> (не перевидавалася)

4. Ничкало Н.Г. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: *монографія*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. 125 с. (не перевидавалася)

5. Професійний стандарт «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів». Затверджено Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 21.09.2020 № 1849. URL: <https://tk.lntu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/146-1849.pdf>

6. Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів». Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 31 січня 2019 р. № 102. URL: <https://surl.li/svhobf>

7. Теорія та методика професійного навчання: *конспект лекцій з навчальної дисципліни професійного навчання / уклад. О. В. Задкова. Кропивницький: ЛА НАУ, 2023. 88 с. (не перевидавалася). URL: <http://dspace.sfa.org.ua:80/handle/123456789/1951>*

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Архів журналу «Професійна освіта» URL: <http://urpnpu.pnpu.edu.ua/about>

2. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту». URL: <http://surl.li/qyagt>

3. Каталог електронних освітніх ресурсів. URL: <https://urok.ippo.kubg.edu.ua/>

4. Портал сучасних педагогічних ресурсів: веб-сайт. URL: <https://www.megu.edu.ua/uk/biblioteka/osvitni-portaly>

5. Методика професійного навчання. <https://studfile.net/preview/5394147/>

6. На допомогу майстру виробничого навчання. URL : <http://surl.li/qyagu>

7. На допомогу майстру виробничого навчання: методичний посібник. URL: <http://surl.li/ecusv>

8. Професійно-технічна освіта. Освітні стандарти, навчальні плани та програми. URL: <http://surl.li/wdaf>

2. ІНСТРУКЦІ ДО ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1 МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ

Мета роботи:

Ознайомитися зі змістом, об'єктом, предметом та завданнями методики професійного навчання.

Розвинути навички аналізу та критичного мислення щодо основних понять та категорій методики професійної освіти,

Закріпити знання про структуру та функції методики професійної освіти як навчальної дисципліни.

Короткі теоретичні відомості

Методика професійного навчання є дисципліною, яка вивчає закономірності, принципи, методи, форми та засоби навчання в закладах професійної освіти. Її головним завданням є підготовка викладачів до науково обґрунтованого та творчого здійснення освітнього процесу в ЗПТО.

Основні категорії методики професійного навчання

Об'єкт вивчення – процес професійної підготовки у закладах професійно-технічної освіти.

Предмет вивчення – закономірності та методи реалізації професійного навчання.

Основні завдання методики професійного навчання:

- Формування теоретичних і практичних знань для професійного навчання.
- Розробка та вдосконалення методів, прийомів і форм навчання.
- Адаптація освітнього процесу до потреб сучасного ринку праці.

Методика професійного навчання як навчальний предмет спрямована на формування методичної компетентності майбутніх викладачів, підготовку до розв'язання практичних завдань навчання, розвитку та виховання учнів ЗПТО.

Особливе значення має взаємозв'язок методики професійного навчання з педагогікою і психологією, а також з фізіологією. Ці зв'язки здебільшого виявляються у закономірній єдності розвитку, навчання та виховання учня, студента.

Якщо основна мета курсу «Методика професійного навчання» – навчити студентів керувати навчальним процесом, – то навчання та виховання є категоріями суто педагогічними; розвиток – категорія психологічна та фізіологічна.

Методика професійного навчання, педагогіка і психологія тісно пов'язані з філософією, соціологією, біологічними науками (гігієною, анатомією, фізіологією), медициною, теологією та іншими галузями

людинознавства. Зв'язок методики професійного навчання, педагогіки і психології з іншими науками визначається об'єктами зв'язку (поняття – терміни, концепції, методи) та типами зв'язку (взаємо-вплив, взаємодія, інтеграція).

Так, філософія дає розуміння загальних принципів пізнання, ставлення людини до світу, системи поглядів на світ та місце в ньому людини.

Соціологія дає фактичний матеріал для більш раціональної організації освітнього процесу, а також для поглибленого розуміння психіки людини.

Методика професійного навчання, психологія і педагогіка тісно пов'язані з історією суспільства і його культурою, оскільки у формуванні вищих психічних функцій людини, а також в організації її навчання та виховання вирішальну роль відіграли головні історичні досягнення цивілізації – знаряддя праці і знакові системи.

Методика професійного навчання, педагогіка і психологія мають тісні зв'язки і з багатьма іншими галузями наукового знання: анатомією та фізіологією людини, етнографією, математикою, кібернетикою та ін. Форми зв'язку методики професійного навчання, педагогіки і психології з іншими науками дуже різноманітні: це запозичення наукових ідей (наприклад, кібернетичної ідеї управління), використання даних, отриманих іншими науками (дані фізіології про працездатність учнів) та ін.

Зміст методики професійного навчання передбачає:

1) вивчення історії методики викладання навчальних дисциплін, що входять до змісту основної освітньої програми з даного напрямку фахової підготовки;

2) встановлення завдань навчальних дисциплін, їх пізнавального, виховного й розвиваючого значення в системі професійної освіти;

3) аналіз змісту навчальних дисциплін, програм, підручників, хрестоматій, довідників, енциклопедій та ін.;

4) вивчення методів, засобів і форм професійного навчання, що відповідають його меті, завданням і змісту;

5) аналіз навчального обладнання з дисциплін;

6) розкриття вимог до педагогів професійного навчання.

Однією з основних вимог сучасного системного підходу до навчання є розгляд його як єдиного процесу взаємодії педагога та учня. У цій системі взаємозв'язку викладач є тією ланкою, що спрямовує та стимулює активно-пізнавальну діяльність учня. Саме тому систему навчання певної дисципліни під час аналізу її динаміки можна розглядати як єдину систему сукупної діяльності викладача і студента, як різновид людської діяльності, яка має двобічний характер та обов'язково передбачає взаємодію суб'єкта (викладача) і об'єкта (студента).

Уміння якісно виконувати діяльність на кожному з етапів системи управління процесом навчання визначає професійну компетентність викладача.

Методична діяльність є одним з елементів педагогічної діяльності, вона

спрямована на проектування такого навчального процесу, який повинен гарантувати досягнення поставлених цілей. Методична діяльність є технологічною, процесуальною та інтегративною.

Технологічний характер методичної діяльності визначається тим, що дидактичне проектування, як і будь-яке інше, є завершеним самостійним видом діяльності, що підпорядковується певним цілям та завданням, які мають продукт та засоби здійснення процесу діяльності.

Інтегративний характер методичної діяльності пов'язаний з тим, що вона інтегрує дидактичне знання.

Таким чином, технічне знання є предметом діяльності, а дидактичне – засобом її здійснення. Технічне знання дає уявлення про процеси, що відбуваються в певній галузі промислового виробництва, а дидактичне, використовуючи уявлення про закономірності роботи викладача в процесі навчання, дозволяє перетворити наяву інформацію на педагогічну систему, яка відповідає заданим умовам навчання.

Процесуальність заданої діяльності пов'язана зі спрямованістю кожної з дій на кінцевий результат навчання. Вихідними даними для дидактичного проєкту як продукту методичної діяльності інженера-педагога є, з одного боку, наука, техніка, технічне знання, а також виробничий процес, який є основою галузі, а з іншого – початкові умови навчання у ЗПТО.

Основою технологічних процесів є закономірності перетворення готової сировини на продукцію, що залежать від специфіки охопленої ними галузі.

Завдання

1. Дайте визначення поняттю «методика професійного навчання».
2. Назвіть і опишіть основні завдання методики професійного навчання.
3. Визначте, у чому полягає специфіка методики професійного навчання як навчального предмета.
4. Встановіть, чому методика професійного навчання відіграє важливу роль у підготовці конкурентоспроможних фахівців?
5. Визначте, як методика професійного навчання відповідає сучасним вимогам ринку праці?

Послідовність виконання роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал.
2. Підготувати доповіді до питань для обговорення.
3. Скласти термінологічний словничок з теми.

Контрольні питання

1. Що є предметом методики професійної освіти?
2. Які завдання ставить перед собою методика професійної освіти?
3. Як методика професійної освіти інтегрується в

сучасний освітній процес?

Література:

1. Гельжинська Т.Я. Теорія та методика професійного навчання : *навчальний посібник*. Львів: Видавництво ПП «Новий Світ – 2000», 2024. 220 с.
2. Зайченко І. В. Теорія і методика професійного навчання : *навч. посібн.* 2-е вид., доповн. і переробл. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 580 с.
3. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання : *підручник* для вищих навч. закладів. Харків: Вид-во НУА, 2005. 360 с.
4. Курлянд З. Н., Осипова Т. Ю., Гурін Р. С. [та ін.] Теорія і методика професійної освіти : *навч. посіб.* / за ред. З. Н. Курлянд. Київ: Знання, 2012. 390 с.
5. Чайка В. М. Основи дидактики : *навч. посіб.* [для студ. вищ. пед. навч. закл.]. Київ : Академвидав, 2011. 238 с.

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА №2 СТРУКТУРА ТА ЗАВДАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Мета роботи:

Ознайомити з основними завданнями, структурою та функціями професійно-технічної освіти в Україні.

Оцінити роль закладів професійно-технічної освіти в підготовці робітничих кадрів та їх значення для економіки країни.

Короткі теоретичні відомості

Мета професійно-технічної освіти – надання громадянам професії з урахуванням їхніх покликань, інтересів, здібностей відповідно до поточних і перспективних потреб економіки країни в кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітників. При цьому враховується розвиток науки і техніки та завдання підвищення культурного рівня робітників.

Для визначення змісту головної мети й завдань ПТО слід розкрити зміст поняття «кваліфікований робітник». Система підготовки кваліфікованих робітників має забезпечити їхній високий освітній та

культурний рівень, професійну мобільність, творчу активність і самостійність, а також високу професійну стійкість.

Подальший розвиток теорії освіти, навчання та виховання кваліфікованих робітничих кадрів має ґрунтуватися на педагогіці праці, що покладена в основу генезису та функціонування педагогіки ПТО.

Головні завдання професійно-технічної освіти:

- забезпечення громадянам України, у тому числі особам з особливими освітніми потребами, а також іноземцям та особам без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, права на здобуття професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, перепідготовку та підвищення кваліфікації;
- задоволення потреб економіки країни у кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітниках;
- сприяння в реалізації державної політики зайнятості населення;
- забезпечення необхідних умов функціонування і розвитку установ професійної (професійно-технічної) освіти та закладів професійної (професійно-технічної) освіти різних форм власності та підпорядкування.

Система професійної (професійно-технічної) освіти складається з закладів професійної (професійно-технічної) освіти незалежно від форм власності та підпорядкування, що проводять діяльність у галузі професійної (професійно-технічної) освіти, навчально-методичних, науково-методичних, наукових, навчально-виробничих, навчально-комерційних, видавничо-поліграфічних, культурно-освітніх, фізкультурно-оздоровчих, обчислювальних та інших підприємств, установ, організацій та органів управління ними, що здійснюють або забезпечують підготовку кваліфікованих робітників.

Заклад професійної (професійно-технічної) освіти – це заклад освіти, що забезпечує реалізацію потреб громадян у професійній (професійно-технічній) освіті, оволодінні робітничими професіями, спеціальностями, кваліфікацією відповідно до їх інтересів, здібностей, стану здоров'я.

Система підготовки кваліфікованих робітників має забезпечити їхній високий освітній та культурний рівень, професійну мобільність, творчу активність і самостійність, а також високу професійну стійкість.

Професійно-технічний рівень підготовки характеризується:

- рівнем освіти;
- професійною спрямованістю освіти;
- характером і змістом трудових функцій;
- характером знарядь праці та технологічного процесу;
- професійною мобільністю, певним «запасом» освіти, який і має бути основою оволодіння новою, найсучаснішою технікою, а також забезпечить суміщення функцій і навіть перехід робітника в будь-яку сферу праці, якщо автоматизація виробництва зумовить значне скорочення чисельності зайнятих у цій галузі;
- творчим ставленням до праці, що зумовлене зміною її змісту в

процесі науково-технічного прогресу;

- прагненням до самоосвіти та самовиховання;
- професійною стійкістю робітників.

Культурний рівень характеризується такими ознаками:

- необхідними знаннями, уміннями та навичками в галузі духовної культури, набутими в процесі освіти, а також самостійно;
- сформованістю навичок загальної культури праці;
- винахідливістю, що виявляється в спрямованості інтересів до культурної інформації, культурної діяльності, естетичних смаків;
- активністю в культурному житті, що характеризуються участю в набутті і розповсюдженні культурної інформації, умінням самостійно застосовувати знання в діяльності, самостійною творчістю у царині культури;
- характером суспільної та особистісної поведінки, що зумовлюється духовною культурою та рівнем самосвідомості;
- ступенем загальної вихованості, що характеризує особистість в цілому.

Виховання учнів ЗПТО у процесі оволодіння професією, що передбачає побудову навчально-виховного процесу на засадах демократизації і гуманізації стосунків між педагогами та учнями, а також учнівського самоврядування з урахуванням інтересів, нахилів і здібностей підлітків.

Незалежно від ступеня професійної підготовки чи типу навчального закладу, виховна робота має спрямовуватися на збагачення змісту навчального процесу, зосереджувати увагу на задоволенні національно-культурних потреб особистості, сприяти відродженню і збереженню національних традицій у праці, тобто декоративно-прикладного мистецтва, розвитку народних промислів тощо. Нині зростає значення краєзнавчої роботи, народних традицій, етнографії, музичного та образотворчого мистецтва у формуванні особистості майбутнього робітника.

Виховна робота має великі можливості для формування в учнів національної самосвідомості, глибокої поваги до свого народу, його історії та культури. Головним у цій діяльності має стати відома теза про діалектичне поєднання національного та інтернаціонального, пріоритет загальнолюдських цінностей. Залучення майбутніх кваліфікованих робітників до духовних і культурних цінностей світової цивілізації, до розвитку духовного потенціалу українського та інших народів, творче опанування скарбами минулого і сучасності, конкретна і свідома участь в охороні пам'яток історії та культури, розвитку культурних зв'язків з іншими народами – такі завдання сучасної професійної школи України в справі виховання.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика
випускника закладу професійно-технічної освіти (харчового напрямку)

Професія – Кухар

Код – 5122

Кваліфікація – 3, 4, 5, 6 розряди

Кваліфікаційні вимоги

Повинен знати: види, властивості, кулінарне призначення та особливості обробки картоплі, овочів, грибів, м'яса, риби, птиці, дичини, круп, макаронних виробів і бобових, сиру, яєць, тіста, кон-сервів, концентратів та інших продуктів, ознаки та органолептичні методи визначення їх доброякісності, терміни та умови їх зберігання; способи, методи та форми нарізання овочів і зелені; технологію виготовлення котлетної маси з м'яса, риби та напівфабрикатів з неї; прийоми, способи та послідовність виконання теплового оброблення продуктів; правила реалізації, відпуску (комплектації) готової продукції, терміни та умови зберігання страв; рецептури, технологію виготовлення, вимоги до якості варених, смажених, запечених овочів, страв з круп, макаронних виробів і бобових, нескладних супів, страв з яєць, прісного тіста, страв з концентратів; організацію робочих місць під час виконання робіт; правила експлуатації відповідних видів технологічного обладнання, виробничого інвентарю, інструменту, ваговимірювальних приладів, посуду, їх призначення та використання в технологічному процесі; правила роботи підприємств харчування; санітарні правила для підприємств харчування; правила санітарної обробки столового та кухонного посуду, інструментів, інвентарю, їх маркування та використання; технічні вимоги безпеки праці; правила та норми протипожежного захисту, виробничої санітарії та особистої гігієни; призначення, зміст та порядок користування нормативно-технологічними документами: Збірником рецептур страв і кулінарних виробів, технологічними картками.

Повинен уміти: проводити процеси первинної кулінарної обробки сировини. Здійснювати допоміжні роботи з виготовлення страв та кулінарних виробів. Формувати та панірувати напів-фабрикати. Готувати страви та кулінарні вироби, які потребують нескладної кулінарної обробки: варить, смажить, запікає та випікає вироби. Виготовляти страви з концентратів. Порціонувати (комп-лектувати), роздавати страви масового попиту.

Загальнопрофесійні вимоги

Повинен:

- а) раціонально та ефективно організовувати працю на робочому місці;
- б) дотримуватись норм технологічного процесу;
- в) не допускати браку в роботі;
- г) знати та виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці й навколишнього середовища, додержуватись норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;
- д) використовувати в разі необхідності засоби попередження та усунення природних і небезпечних негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо);
- є) знати інформаційні технології.

Навчальні предмети: інформаційні технології, основи правових знань, правила дорожнього руху, основи галузевої економіки і підприємництва,

технологія приготування їжі з основами товарознавства, устаткування підприємств харчування, гігієна та санітарія виробництва, організація виробництва та обслуговування, облік, калькуляція і звіт-ність, охорона праці, професійно-практична підготовка, виробниче навчання, виробнича практика, державна кваліфікаційна атестація.

1. *Кабінети*: технології приготування їжі, устаткування підприємств харчування, організації обслуговування, гігієни та санітарії, інформаційних технологій, охорони праці, інформатики та комп'ю-терної техніки

2. *Лабораторії*: кухня-лабораторія з дегустаційним залом (навчальною аудиторією).

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте професійно-технічне навчання, його складові частини.

2. Дайте характеристику первинної професійної освіти, перепідготовки робітничих кадрів, підвищення кваліфікації.

3. Який зміст поняття «кваліфікований робітник»?

4. Дайте характеристику поняттю «кваліфікаційна характеристика».

5. Назвіть ступені ПТО (кваліфікаційні рівні).

6. Охарактеризуйте цикли навчальних предметів, дайте їм характеристику та встановіть взаємозв'язок.

Послідовність виконання роботи

1. Вивчити основні завдання професійно-технічної освіти в Україні.

2. Ознайомитися зі структурою професійно-технічної освіти та основними типами навчальних закладів.

3. Оцінити ефективність професійно-технічної освіти з точки зору ринку праці та сучасних вимог до кваліфікації працівників.

4. Розробити рекомендації щодо вдосконалення професійно-технічної освіти в Україні.

Інтернет-ресурси для роботи

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр#Text>

2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1077-2021-п#Text>

3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1240-98-п#Text>.

4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2019-п#Text>

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Мета роботи:

Ознайомитися з особливостями організації та здійснення методичної роботи в ЗПТО, визначити напрямки, індивідуальні та колективні форми методичної роботи.

Короткі теоретичні відомості

Реформування професійно-технічної освіти, оновлення навчально-виховного процесу зумовили реформування методичної роботи, що визначено законами педагогіки, виробництва, інших сфер суспільного життя.

У «Положенні про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі (ЗПТО)» зазначено:

Методична робота – це заснована на досягненнях науки та передового досвіду система аналітичної, організаційної, діагностичної, пошукової, дослідницької, науково-практичної, інформаційної діяльності з метою удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників і підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Головні завдання методичної роботи в навчальних закладах освіти визначено, виходячи з Концепції професійно-технічної освіти, Законів України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», а також «Положення про професійно-технічний навчальний заклад»,

«Положення про організацію навчально-виробничого процесу»,

«Положення про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі» й інших нормативних документів.

Науково-методичні та методичні органи всіх рівнів мають забезпечувати ЗПТО навчально-програмною документацією, навчальними підручниками, посібниками, методичними рекомендаціями щодо їхнього використання, методичною літературою.

Методичні служби покликані постійно працювати над удосконаленням змісту, форм і методів навчання та виховання учнівської молоді, надавати допомогу в підвищенні педагогічної та професійної майстерності педагогічним працівникам, здійснювати інформаційне забезпечення педагогічних працівників з проблем освіти, науки і техніки, педагогіки і психології, передового педагогічного і виробничого досвіду, створювати умови та надавати методичну допомогу в розвитку педагогічної творчості, експериментально-дослідницької роботи, впровадження передового педагогічного досвіду, педагогічних технологій та інновацій; допомагати навчальним закладам в організації роботи педагогічних кабінетів, надавати допомогу у плануванні методичної роботи, розробки комплексно-методичного забезпечення предметів професій розробки і видання навчальних, методичних посібників, рекомендацій, наочних засобів навчання; надавати допомогу керівництву методичних комісій у плануванні

методичної роботи, підготовки до атестації педагогічних працівників.

В умовах реформування ЗПТО з'явилися нові типи навчальних закладів, а відповідно до цього змінився зміст навчання в училищах, набула поширення експериментальна робота, виникла необхідність вивчення і впровадження передового педагогічного досвіду. Все це дає можливість створити банк, який би містив напрацювання з усіх напрямів роботи педагогів.

Виходячи з вищерозглянутого, можна виділити такі основні напрями методичної роботи в ЗПТО:

- Формування педагогічної культури всіх працівників сучасної професійної школи, підвищення рівня педагогічної кваліфікації.
- Комплексне методичне забезпечення предметів і професій, вивчення, узагальнення та впровадження передового досвіду професійної підготовки кадрів.

Удосконалення змісту професійної освіти, форм і методів організації навчально-виховної та виробничої діяльності на основі принципів гуманізації, демократизації, поєднання навчання з продуктивною працею та врахування особливостей різних типів навчальних закладів:

- професійно-технічне училище відповідного профілю;
- професійне училище соціальної реабілітації;
- вище професійне училище;
- професійно-художнє училище;
- художнє професійно-технічне училище;
- вище художнє професійно-технічне училище;
- училище-агрофірма;
- вище училище агрофірма;
- училище-завод; професійний ліцей;
- навчально-виробничий центр;
- центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів;
- навчально-курсний комбінат;
- навчальний центр.
- Вивчення, узагальнення та впровадження в навчально-виховний процес передового педагогічного та виробничого досвіду.
- Вивчення нових інформаційних технологій (поряд з традиційними), форм і методів навчання, що визначають авторський характер викладання.
- Оволодіння методикою педагогіки співробітництва, спільної творчої діяльності педагогічних працівників і учнів.
- Формування професійної майстерності педагогічних працівників, поєднання їхнього стажування на підприємствах, підвищення кваліфікації на курсах з колективними та індивідуальними формами методичної роботи.

Основою розроблення та використання форм методичної роботи є різні методи діагностичного вивчення рівня професійної компетентності педагогічних працівників.

З метою здійснення єдиного підходу до вирішення певних проблем,

аналізу колективної роботи, вивчення і поширення передового педагогічного досвіду, аналізу досягнень (недоліків) з роботи педагогічного колективу використовуються колективні форми методичної роботи, до яких слід віднести: педагогічну раду, інструкційно-методичні наради, методичні комісії, теоретичні та практичні семінари, школи викладача-початківця (майстра виробничого навчання), школи професійної (фахової) майстерності, передового досвіду, науково-практичні конференції, педагогічні читання.

Відповідно до положень «Про професійно-технічний навчальний заклад» і «Про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі» наказом директора в училищі створюється педагогічна рада.

Педагогічна рада – постійно діючий колегіальний орган професійно-технічного навчального закладу, що координує питання навчально-виховної, навчально-методичної і навчально-виробничої діяльності.

Головою педагогічної ради є директор ЗПТО. До складу педагогічної ради входять керівники ЗПТО, старший майстер, викладачі, майстри виробничого навчання, методист, психолог, вихователі, інші працівники ЗПТО, представники громадських установ, роботодавці – замовники кадрів, батьки. Склад педагогічної ради затверджується директором ЗПТО. Робота педагогічної ради здійснюється згідно з затвердженим планом на навчальний рік та затверджується на першому її засіданні. Педагогічна рада скликається не рідше одного разу на два місяці, але в разі необхідності проводяться позачергові засідання.

Виділимо такі види діяльності педагогічної ради:

- обговорення та вибір навчальних планів, програм, підручників, форм та методів навчально-виховного процесу, засобів їхньої реалізації;
- організація роботи з підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розвитку їхньої творчої ініціативи, розповсюдження передового педагогічного досвіду;
- розв'язання питань про створення гуртків, секцій, клубів та інших об'єднань; допуск учнів до підсумкової атестації (іспитів), переведення учнів на наступний курс навчання та інше;
- атестація педагогічних працівників ЗПТО;
- рекомендації щодо заохочення або нагородження педагогічних та інших працівників ЗПТО;
- здійснення дослідно-експериментальної роботи. Педагогічна рада має такі функції: управлінська, методична, виховна, соціально-педагогічна.

Управлінські (адміністративні) функції педагогічної ради включають такі види: законодавчі, дорадчі, узагальнюючо-діагностичні, планово-прогностичні, експериментально-контролюючі, коригуючі.

Законодавчі – прийняття колективних рішень, що приймаються відкритим голосуванням, виконання цих рішень обов'язкове для всіх.

Дорадчі – обговорення стану навчально-виховного процесу ЗПТО.

Узагальнюючо-діагностичні – проведення експериментальної роботи, соціальні та медичні дослідження.

Планово-прогностичні – обговорення перспективи розвитку ЗПТО,

виконання навчальних планів, програм, тощо.

Експертно-контролюючі – заслуховування звітів педагогічних працівників, виконання педагогічними працівниками їхніх посадових обов'язків.

Коригуючих – коригування навчальних планів, планів роботи ЗПТО та інше.

Методичні функції педагогічної ради мають інформаційні, узагальнюючо-аналітичні, розвивальні, навчальні та активізуючі напрями:

- *Інформаційний напрям*: повідомлення про стан навчально-виховного процесу та шляхи його вдосконалення, якість знань учнів, професійної підготовки, поширення передового педагогічного досвіду.

- *Узагальнюючо-аналітичний напрям*: аналіз стану навчально-виховного процесу, рівня його вдосконалення, узагальнення та аналіз педагогічного досвіду.

- *Розвивальний напрям*: розвиток педагогічної майстерності, опанування методами, прийомами, технологіями навчання, що дають найбільш високу результативність в роботі, використання передового педагогічного досвіду, інформацій.

- *Навчальний напрям*: підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗПТО.

- *Активізуючий напрям*: активізація діяльності педагогічного колективу, всіх ланок методичної роботи.

- **Виховні функції** педагогічної ради спрямовані на формування індивідуальності кожного педагога, суспільної думки, свідомої дисципліни педагогічного колективу:

- *Формування індивідуальності*: здійснювати умови та надавати допомогу в розкритті індивідуальності кожного педагогічного працівника.

- *Формування мотивації*, відпрацювання системи спільних поглядів на навчання, виховання та розвиток, розробка єдиних вимог до педагогічних працівників.

Соціально-педагогічні полягають у такому:

- Комунікації, зв'язки педагогічного колективу з батьками учнів, педагогічними колективами інших навчальних закладів.

Координація та інтеграція зусиль всіх суб'єктів виховання: ЗПТО, сім'ї, суспільних організацій, узгодженості та зв'язків, узгодженості взаємодій.

- Захист учнів, педагогічного колективу, виконання правових норм.

- Нова соціально-економічна ситуація в Україні висунула нові вимоги до ЗПТО, а тому керівники навчальних закладів повинні шукати шляхи вдосконалення роботи педагогічної ради, розширення її функціональних можливостей.

У багатьох ЗПТО діють також методичні ради.

Методична (науково-методична) рада ЗПТО – колегіальний орган, що об'єднує найбільш кваліфікованих педагогічних працівників ЗПТО для розробки і розв'язування навчально-методичних проблем.

Методичну (науково-методичну) раду ЗПТО можна вважати «мозговим центром» навчального закладу, в якому колективно розробляються програми розвитку, вона спрямовує роботу педагогічного колективу над єдиною методичною проблемою, координує роботу методичних комісій, керує вивченням, узагальненням, розповсюдженням передового педагогічного досвіду тощо.

До складу методичної ради входять керівники методичних комісій, викладачі-методисти, керівники авторських шкіл, заступники директора, завідувач бібліотекою, методист, психолог та інші працівники.

З метою поглиблення методичної роботи в колі викладачів одного предмету в ЗПТО створюються методичні комісії.

Методичні комісії ЗПТО створюються за наявності трьох і більше викладачів певного предмету або споріднених предметів (професій).

Якщо в навчальному закладі менше трьох викладачів певного предмету, то в таких випадках створюються межпредметні (міжпрофесійні) циклові комісії. Методичні комісії створюються на навчальний рік. Засідання проводяться щомісячно. На них ведеться протокол, до протоколу додаються матеріали з розглянутих питань.

Керівництво методичною комісією здійснює голова комісії, який обирається з найбільш досвідчених викладачів та затверджується наказом директора, в якому визначається склад кожної методичної комісії.

Робота методичних комісій може проводитися традиційно у вигляді засідань та в нетрадиційних формах: круглі столи, конси-ліуми, тренінги, діалоги, спілкування в чаті, тощо.

Останнім часом у ЗПТО набули поширення розробка та впровадження наукових та педагогічних, технологічних досягнень, а тому з метою обговорення, впровадження, обміном досвіду та інформації проводяться науково-практичні конференції, практичні семінари, педагогічні читання, на яких висвітлюються результати експериментальної та дослідницької роботи, заслуховуються доповіді, повідомлення педагогічних працівників, проводяться методичні виставки, ярмарки педагогічних ідей та інше.

Контрольні питання

1. У чому полягає методична робота в ЗПТО?
2. Які основні напрями методичної роботи в ЗПТО?
3. Які форми організації методичної роботи, як здійснюється їхній вибір та планування?
4. В чому полягає індивідуальна методична робота педагогічних працівників ЗПТО, які форми її здійснення?
5. Як здійснюється методична робота в ЗПТО на основі використання інформаційних технологій?
6. Що спільного та відмінного в здійсненні методичної роботи за традиційним підходом та на основі використання інформаційних технологій?
7. Яка роль та в чому полягає зміст роботи методичного кабінету?

8. Як здійснюється вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду в ЗПТО?

9. Що таке наставництво, його роль в становленні починаючого педагогічного працівника?

10. Які шляхи підвищення ефективності методичної роботи в ЗПТО?

Завдання

1. Проаналізуйте план роботи:

а) педагогічної ради;

б) методичної ради;

в) інструктивно-методичної наради;

2. Наведіть приклад здійснення індивідуальної методичної роботи (наставництво, консультація, самоосвіта, стажування).

Література

1. Гельжинська Т. Я. Теорія та методика професійного навчання : навчальний посібник. Львів: Видавництво ПП «Новий Світ – 2000», 2024. 220 с.

2. Зайченко І. В. Теорія і методика професійного навчання : навч. посібник. 2-е вид., доповн. і переробл. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 580 с.

3. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання: підручник для вищих навч. закладів. Х.: Вид-во НУА, 2005. 360 с.

4. Курлянд З. Н., Осипова Т. Ю., Гурін Р. С. [та ін.] Теорія і методика професійної освіти : навч. посіб.; за ред. З. Н. Курлянд. Київ: Знання, 2012. 390 с.

5. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.]. Київ : Академвидав, 2011. 238 с.

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА №4(5) ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОБЛАДНАННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИХ МАЙСТЕРЕНЬ (НАВЧАЛЬНИХ КАБІNETІВ)

Мета роботи:

Оволодіти методикою аналізу матеріально-технічної бази професійного навчання в закладі ПТО.

Ознайомити студентів з вимогами до обладнання навчально-виробничих майстерень та спеціалізованих кабінетів.

Короткі теоретичні відомості

Матеріальна база — один з основних факторів, що визначають рівень трудового виховання та професійного навчання в навчальному закладі НПО. Перші самостійні кроки молодого фахівця найчастіше полягають у критичному аналізі матеріальної бази навчання та оцінці її відповідності нормативам.

Студенти повинні знати, що до матеріальної бази професійного навчання висуваються такі вимоги:

- відповідність площі майстерень Типовим положенням (за видами, призначенням, кількістю робочих місць для учнів);
- оснащеність обладнанням, інвентарем та матеріалами згідно з Переліками, розробленими для конкретних навчальних майстерень;
- дотримання санітарно-гігієнічних норм;
- наявність умов безпечної праці учнів;
- забезпечення пожежної безпеки.

З усіма вимогами до організації навчально-матеріальної бази слід ознайомитися за спеціальною літературою, встановленими та чинними нормами і правилами, положеннями законодавства про основи охорони праці.

Загальні положення про основи охорони праці

Санітарно-епідеміологічні вимоги до організації навчально-виробничого процесу в освітніх закладах.....

При фарбуванні навчально-виробничих приміщень необхідно дотримуватися «Вказівок щодо раціонального кольорового оздоблення поверхонь виробничих приміщень та технологічного обладнання промислових підприємств» СН.181 —1970.

Гігієнічну оцінку шуму в усьому діапазоні частот проводять, використовуючи «Методичні вказівки щодо гігієнічної оцінки виробничого та позавиробничого шумового навантаження» № 4435—1987.

На навчальні робочі місця поширюються вимоги «Положення про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці», затвердженого постановою Мінпраці та соціального розвитку

Забезпечення пожежної безпеки в навчальних закладах регулюється Правилами пожежної безпеки ППБ

Приклади типових інструкцій з техніки безпеки наводяться у джерелі [34]:

під час ручних операцій з обробки деревини [дод. 20, с. 179—180]; під час ручних операцій з металами [дод. 19, с. 178—179];

під час роботи на токарному верстаті по дереву [дод. 9, с. 169—170];

під час роботи на свердлильному верстаті [дод. 8, с. 168—169];

під час роботи на фрезерному верстаті [дод. 6, с. 166—167];

під час роботи на токарному верстаті по металу [дод. 5, с. 165—166].

Завдання

Відвідайте, за погодженням з викладачем, типові або спеціалізовані навчально-виробничі майстерні (навчальні кабінети спеціальних дисциплін) конкретних навчальних закладів НПО. Після ознайомлення з контингентом учнів, які займаються в майстернях, та об'єктами праці, що виконуються на заняттях, складіть письмовий звіт за доданим планом. Завдання може бути індивідуальним або груповим.

Порядок складання звіту

Відзначте відповідно до завдання:

1. Тип майстерень.
2. Чи забезпечені майстерні обладнанням відповідно до типового Переліку навчально-наочних посібників та навчального обладнання? Чи знаходиться воно у справному стані?
3. Чи забезпечені майстерні інструментом, передбаченим Переліком? Чи справний він?
4. Чи відповідають нормативам відстані між обладнанням та внутрішнім контуром приміщення?
5. Чи раціонально розташоване обладнання?
6. Як організовано зберігання інструментів, виробів та матеріалів? Оцініть його з точки зору раціональності та наукової організації праці.
7. Чи дотримуються в майстернях загальні правила техніки безпеки, протипожежні заходи?
8. Чи створені умови для використання на заняттях ТЗН? Чи є в арсеналі майстра діа-, відео- та кінофільми?
9. Охарактеризуйте естетику інтер'єру майстерень та доцільність наочного оформлення. Чи достатня освітленість приміщення?
10. Виконайте на аркушах формату А4 ескізи відвіданих майстерень із зазначенням габаритних розмірів, розташуванням обладнання, з позначенням робочих місць (масштаб довільний).

Завершіть звіт пропозиціями щодо поліпшення умов праці в майстернях або щодо зміни планувальних рішень, інших варіантів зберігання матеріалів або інструментів тощо. Радимо критично поставитися до існуючого стану речей, але з міркувань етики (і за неписаними законами гостинності) свої негативні враження (якщо вони будуть) відобразити тільки у звіті викладачеві.

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА №5

ОСНОВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Мета роботи:

Засвоїти основні форми організації професійного навчання; розкрити сутність основних форм організації навчання, шляхи їх реалізації, переваги та недоліки.

Контрольні питання

1. Як розвивалися організаційні форми професійного навчання.
2. Чому урок є основною формою організації навчання в ЗПТО.
3. Які основні етапи підготовки педагога професійного навчання до уроку?
4. У чому сутність аналізу і самоаналізу уроку.
5. Які додаткові форми організації навчання.
6. Які альтернативні форми організації навчання та технології їх застосування.

Завдання

1. Ознайомитися з план-конспектом будь-якого уроку з предмета Вашої спеціальності.
2. Скласти аналіз план-конспекту будь-якого уроку з предмета Вашої спеціальності.

Послідовність виконання роботи

1. Розкрити сутність основних понять теми.
2. Проаналізувати основні форми навчання в закладах професійно-технічної освіти.
3. Підібрати приклади класифікації форм організації навчання за різними ознаками (за кількістю учнів; місцем навчання; дидактичною метою; тривалістю навчання).
4. Охарактеризувати форми організації навчання, що мали місце в історії розвитку освіти: (індивідуально-групова; батавська система; белл-ланкастерська система; мангеймська система; дальтон-план; бригадне навчання; метод проєктів).
5. Прокоментувати вимоги до сучасного уроку.
6. Визначити структуру типів уроків теоретичного навчання за провідною дидактичною метою занять (урок засвоєння нових знань; формування умінь і навичок; застосування знань, умінь і навичок; узагальнення та систематизації знань, умінь і навичок; контролю та корекції знань, умінь і навичок; комбінований урок).
7. Навести приклади та проаналізувати особливості нестандартних

уроків.

8. Обґрунтуйте необхідність додаткових форм організації навчання (семинар, практикум, факультатив, екскурсія, гуртки, домашня робота та інші.).

9. Охарактеризувати основні етапи підготовки педагога професійного навчання до уроку.

10. Провести аналіз взаємозв'язку між навчанням, методами, формами та засобами навчання.

Література

1. Брюханова Н. О. Методика навчання майбутніх викладачів технічних дисциплін проектуванню дидактичних матеріалів : *навч. посібник*. Харків: УПА, 2001. 214 с.

2. Зайченко І. В. Педагогіка : *навч. посіб.* для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Чернігів, 2002. 528 с.

3. Малафіїк І. В. Дидактика : *навч. посіб.* Київ: Кондор, 2005. 397 с.

4. Освітні технології : *навч.-метод, посібник*. Київ: А.С.К, 2001. 256 с.

5. Столяренко О. В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця : *навч.-метод. посібник*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 148 с.

6. Чайка В. М. Основи дидактики : *навч. посіб.* Київ: Академвидав, 2011. 240 с.

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА №6 УРОК ТЕОРЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ, ВИМОГИ ДО НЬОГО

Мета роботи:

Ознайомитись із дидактичними вимогами до структури уроку теоретичного навчання та плану його проведення, вибором методів та прийомів навчання, які активізують пізнавальну і творчу діяльність учнів, етапами навчального процесу, а також закріпити навички створення аналізу та самоаналізу уроків теоретичного навчання.

Короткі теоретичні відомості

Основними документами з організації теоретичного навчання є *поурочно-тематичний план та план уроку теоретичного навчання.*

Поурочно-тематичний план викладач розробляє до початку занять у відповідності до навчального плану і програми предмету для визначення системи знань і своєчасної підготовки занять. При розробці календарно-поурочного плану необхідно визначити обсяг навчального матеріалу, який вивчається на кожному уроці, виявити рівень підготовки учнів для засвоєння навчального матеріалу, встановити та проаналізувати міжпредметні зв'язки та зв'язок з виробничим навчанням, вибрати наочні засоби навчання. Головна вимога до календарно-поурочного плану – відображення динаміки розвитку цілей навчання від уроку до уроку: ознайомлення, формування, вдосконалення знань, умінь і навичок. Перехід учнів із нижчого до вищого рівня знань відбувається шляхом продуманої системи вправ з метою засвоєння знань, формування умінь і використовувати їх при вирішенні навчальних і виробничих завдань.

Поурочно-тематичне планування дозволяє систематизувати навчальний матеріал з урахуванням внутрішніх і міжпредметних зв'язків, розділити його зміст на частки, доступні для засвоєння, вибрати типи уроків, запропонувати систему самостійних робіт на уроках, підготувати комплекс дидактичного забезпечення і технічних засобів навчання, сформулювати систему навчальних цілей, вибрати методи і засоби навчання.

Поурочно-тематичний план – документ багаторазового використання, в нього можна вносити доповнення й уточнення у відповідності з ростом професійної майстерності викладача. Найбільш важливим компонентом поурочно-тематичного планування є вибір змісту навчального матеріалу. В цьому компоненті плану визначають теоретичну спрямованість кожного уроку: виділяють поняття, закономірності, приводять факти про сучасні досягнення наукових ідей, історичні, політехнічні, практичні відомості тощо. Дуже важливо передбачити зв'язок з раніше вивченим навчальним матеріалом, логіку пояснення на протязі всього уроку. Відбір фактичного матеріалу повинен бути економним і відповідати теоретичним основам змісту.

Перед поурочно-тематичним плануванням викладач повинен вивчити професійно-кваліфікаційну характеристику випускника, навчальний план, програму своєї навчальної дисципліни, програму виробничого навчання, інших суміжних предметів навчального плану.

Викладач повинен визначити:

- які нові знання, вміння і навички повинні засвоїти учні;
- в якій послідовності знання, вміння і навички формуються в цілому і по його навчальній дисципліні зокрема;
- відмітити, на якому розділі потрібно зупинитись детально, а де можна дати загальний огляд;
- розподілити навчальний план за складністю і значущістю.

Дуже важливим в плануванні є визначення цілей та задач уроку, яке необхідно робити, виходячи як зі змісту навчального матеріалу, так і з педагогічних задач його вивчення, враховуючи, що необхідно реалізувати кожну *функцію навчання*:

- *навчальну* – домогтися міцного засвоєння системи знань, основних ідей та методів науки, її досягнень, сформувавши вміння пояснювати факти на підставі причинних зв'язків, закономірностей, використовувати знання в рішенні нових пізнавальних і практичних задач тощо;

- *розвиваючу* – сприяти розвитку мови, мислення, пам'яті, сприйняття, уваги, спостережливості, активності й самостійності учнів, сформувавши у них способи пізнавальної діяльності (практичні, розумові, дослідницькі, організаційні), прививати вміння і навички навчальної роботи, узагальнені пізнавальні вміння тощо;

- *виховну* – сприяти формуванню наукового світогляду, здійснювати сумлінне, естетичне і трудове виховання, розвивати навички індивідуальної і колективної праці.

Стосовно основних ланок навчального процесу цілі навчання можна формулювати таким чином:

- *при повідомленні нового матеріалу* – «Сформувавши в учнів поняття про...», «Пояснити учням сутність...» (закону, процесу, явища тощо), «Познайомити учнів з будовою...», «Сформувавши в учнів знання про взаємодію...».

- *при закріпленні та удосконаленні знань* – «Закріпити знання учнів...», «Повторити з учнями матеріал...», «Поглибити знання учнів...», «Узагальнити, систематизувати та закріпити знання учнів з теми...» тощо;

- *при застосуванні знань* – «Сформувавши в учнів вміння застосувати знання при...», «Ознайомити учнів з практичними способами виконання...», «Сформувавши (закріпити) вміння учнів використовувати знання для рішення практичних завдань...» тощо;

- *при обліку і контролі знань* – «Перевірити засвоєння учнями основних понять...», «Підвести підсумки...», «Проконтролювати рівень засвоєння учнями вмінь по застосуванню отриманих знань з теми...» тощо.

Всі навчальні задачі взаємозв'язані: одні з них можуть бути спрямовані на початкове засвоєння понять, інші – на їх удосконалення і розвиток або застосування на практиці. Подібні системи задач повинні служити основою для організації та поступового ускладнення навчально-пізнавальної діяльності учнів, вибору методів і прийомів навчання.

Урок – це логічно закінчений, цілісний, обмежений певним часом етап навчально-виховного процесу. В ньому представлені всі основні елементи навчально-виховного процесу: мета, зміст, засоби, методи, організація. Якість уроку залежить від правильного визначення кожного з цих компонентів та їх раціонального співвідношення. Розробляючи урок, необхідно визначити не тільки те, які знання повинні бути засвоєні, але і на якому рівні вони повинні бути засвоєні на уроці. Так як урок – ланцюжок цілісного навчального процесу, то не на кожному уроці основний його зміст може бути засвоєний на всіх трьох рівнях:

- на рівні осмислення та запам'ятовування;
- на рівні застосування знань по зразку;

– на рівні застосування знань в новій ситуації.

Сучасний зміст освіти та закономірності процесу навчання в цілому, визначають ряд вимог до уроку, які потрібно враховувати:

1. Урок повинен передбачати не тільки викладання матеріалу, змісту, але і завдання, які служать для застосування знань на практиці.

2. Частина цих знань повинна бути одержана учнями в процесі самостійного пошуку шляхом розв'язання пошукових задач.

3. Викладання навчального матеріалу на уроці повинно бути варіативним за своєю структурою. В одних випадках інформація дається в формі пояснення і за допомогою ілюстрацій. В інших випадках матеріал вивчається шляхом постановки проблеми і розкриття їм шляхів її доведеного рішення.

4. Жоден урок не може розв'язувати всі задачі навчання. Важливо завжди правильно визначати місце уроку в системі навчального процесу, його дидактичні цілі.

5. На уроці повинно здійснюватися закріплення знань за допомогою відповідей учнів, виконання вправ.

6. Навчальний процес повинен будуватися на повторенні змісту знань, вмінь.

7. На уроках повинен бути систематичний, планомірний контроль за якістю засвоєних знань учнями.

8. Культура вчителя, його інтелектуальний та моральний облік є одним з головних умов ефективності уроку.

Розробка структури уроку теоретичного навчання

Під структурою уроку розуміють певну послідовність дій викладача, спрямованих на досягнення запланованих цілей уроку.

Кожний структурний елемент уроку характеризується своїми задачами, змістом, формою організації навчальної діяльності учнів, методами та засобами навчання, які повинні сприяти досягненню загальної дидактичної мети уроку.

У залежності від дидактичної мети уроку викладач може використовувати пригадані Вами структурні елементи, визначаючи їх послідовність. Послідовність проведення уроку пов'язана його структурно-логічна схема, яка віддзеркалює алгоритм діяльності викладача, спрямованої на виконання навчально-виховних та розвиваючих задач.

Структура сучасного уроку повинна бути динамічною, з різноманітними взаємозв'язками.

Дидактичні вимоги до структури сучасного уроку теоретичного навчання можна визначити таким чином:

– структура уроку повинна відбивати логічну послідовність кроків навчання, що впливає із сутності навчального матеріалу і рішення поставлених дидактичних задач;

– структурні елементи уроку повинні знаходитись в такому поєднанні, щоб вони відображали основні етапи навчального процесу і сприяли

досягненню мети;

- при визначенні структури уроку необхідно враховувати його місце і дидактичну роль в загальній системі уроків;

- структура уроку на кожному етапі повинна передбачати не тільки послідовність дій викладача, але й учнів; в іншому випадку погіршиться результат навчання;

- тривалість кожного елемента залежить від його змісту і ролі в рішенні дидактичної мети уроку. Якщо матеріал ознайомчий, то може бути усний виклад, а закріплення видається як домашнє завдання. Якщо матеріал вимагає активізації мислення учнів, то може бути проведена евристична бесіда або розв'язування пошукових завдань тощо;

- кожен структурний елемент повинен виконувати визначену роль на уроці і їхня кількість повинна бути раціональною;

- структура уроку повинна бути гнучкою, змінюватись в залежності від типу уроку та системи дидактичних задач і дозволяти викладачу контролювати і коректувати реальні умови уроку. Педагогічна майстерність викладача виявляється в усвідомленні місця та значення конкретного уроку в системі уроків з теми та врахуванні дидактичних вимог щодо конкретного уроку. Щоб чітко організувати урок, викладач повинен аналізувати методику його проведення, зіставити фактичний час, втрачений на окремі структурні елементи з запланованим, виявляти причини втрати часу та удосконалити методику проведення уроку з метою досягнення позитивних результатів.

При викладанні предметів професійно-технічного циклу в основному практикується проведення комбінованих уроків, які дозволяють викладачеві вирішити декілька дидактичних задач. Це досить закономірно, але негативного значення набуває його трафаретна структура: організаційна частина, перевірка виконання домашнього завдання, опитування учнів за пройденим матеріалом, викладання нового матеріалу, закріплення вивченого матеріалу, домашнє завдання.

При розробці структури комбінованого уроку слід як можна більше часу відводити на розвиток власне пізнавальної діяльності учнів і використовувати для цього найбільш продуктивну частину уроку. Це частіше всього перші 20-25 хвилин, коли увага до нового навчального матеріалу підтримується самостійно, без використання викладачем спеціальних дидактичних прийомів. Щоби підтримати активну увагу учнів до уроку, можна запропонувати викладачеві використовувати практику видання домашнього завдання перед викладанням нового матеріалу. У цьому випадку в ході пояснення у викладача з'являється можливість ретельно проінструктувати учнів про порядок виконання домашнього завдання. Крім цього, така структура уроку підвищує інтерес учнів до нового навчального матеріалу. Для створення ефективного уроку викладачеві дуже важливо вміти правильно розрахувати час на кожний структурний елемент уроку для того, щоб здійснити реалізацію всіх запланованих навчально-виховних задач. При розробці структури уроку необхідно визначити час для:

- вирішення головної дидактичної мети;

- видачі домашнього завдання;
- організації уроку;
- контролю знань, умінь і навичок учнів.

Розрахунок часу завершує початкову розробку плану уроку. При цьому в процес підготовки уроку можливо включати і прийоми диференційованого підходу до учнів, який заснований на знанні особливостей учнів конкретної навчальної групи.

Підготовка викладача до уроку

План уроку теоретичного навчання

Розробляючи план уроку теоретичного навчання необхідно пам'ятати, що він повинен відповідати таким вимогам:

- чітке і зрозуміле для учнів формулювання основної дидактичної мети;
- нерозривність зв'язку між навчальними і виховними задачами уроку;
- педагогічне обґрунтування підбору змісту навчального матеріалу як для уроку в цілому, так і для кожного його структурного елементу повинно бути спрямоване на виконання задач розвиваючого навчання;
- організаційна чіткість повинна бути наслідком правильного вибору типу уроку, планування його структури і ретельної підготовки до нього викладача і учнів;
- на кожному уроці необхідно зміцнювати зв'язки між теоретичними знаннями учнів і їх професійною діяльністю на виробництві;
- співвідношення колективної і індивідуальної роботи учнів на уроці повинно змінюватись в залежності від загальної дидактичної мети і окремих (додаткових) цілей кожного конкретного уроку.

Слід зауважити, що розробка плану уроку як і підготовка до його проведення – справа творча і тут не припустимі обов'язкові рекомендації. Але, виходячи із доцільності всебічної підготовки викладача до уроку, можна запропонувати приблизний «алгоритм» такої підготовки. Така типова послідовність, на наш погляд, буде складатись із певних кроків:

- проаналізувати підсумки попередніх уроків, ступінь засвоєння учнями навчального матеріалу; виявити недоліки, намітити шляхи їх усунення;
- визначити рівень підготовки учнів до засвоєння навчального матеріалу на уроці;
- уточнити тему, навчальну, виховну та розвиваючу мету уроку і шляхи їх реалізації;
- визначити зміст і відбір матеріалу, запланованого на урок з урахуванням його специфіки та складності;
- визначити тип, вид і структуру уроку, розподілити час на кожний структурний елемент;
- визначити міжпредметні зв'язки теми уроку;
- виділити у змісті навчального матеріалу, що підлягає міцному

засвоєнню, який обсяг знань можна дати на рівні ознайомлення;

- визначити методи і методичні прийоми проведення кожного етапу уроку;
- уточнити завдання для вправ, самостійних, контрольних запитань з урахуванням диференційованого підходу;
- виконати вправи, експерименти, практичні роботи, які будуть запропоновані учням, або які будуть демонструватись на уроці як зразок;
- підготувати матеріально-технічну базу, ТЗН і посібники;
- підготувати домашнє завдання;
- розробити план уроку, сформулювати текст для запису під диктовку;
- підготувати конспект нового матеріалу, який необхідно вивчити з учнями;
- підготувати необхідне методичне забезпечення уроку: проблемні, різнорівневі завдання для самостійної роботи учнів, міжпредметні питання, критерії оцінок за темою уроку.

Підсумком підготовки викладача до занять є розробка плану уроку. Ретельно підготовлений план уроку як відображення виконаної викладачем підготовчої роботи – це не гарантія, але обов'язкова умова якісного проведення заняття. Без письмового плану неможливі високі результати уроку. Обсяг плану уроку залежить від змісту, мети, його місця в навчальному процесі, досвіду викладача. Безперечно, що у викладача-початківця план уроку повинен бути більш детальним, більш об'ємним, ніж у досвідченого викладача.

Вибір методів навчання

Важливим при плануванні уроку є вибір методів навчання. Методи навчання можна розглядати як *«...систему впорядкованих способів взаємозв'язаних дій викладача і учнів, спрямованих на досягнення цілей професійно-технічної освіти»*.

Ефективність уроку досягається шляхом удосконалення методів навчання, тому важливо вибрати таку систему методів, яка дозволяє організувати активну діяльність учнів на уроці, і поступово ускладнюється. В якості такої системи методів, які відрізняються один від одного за характером пізнавальної діяльності можна запропонувати такі: *інформаційний, репродуктивний, частково-пошуковий, проблемний і дослідницький*. Використання цих методів дозволяє поступово ускладнювати навчальну роботу, переходити на уроках від репродуктивного виду діяльності до продуктивного, підвищуючи рівні засвоєння знань та умінь. Всі ці методи реалізують на підставі словесної та практичної діяльності викладача й учнів з широким використанням засобів наочності. У зв'язку з цим необхідно розглядати їх у співвідношенні з методами, які класифікуються за джерелом передачі знань на словесні, практичні та наочні. Ці дві системи методів слід розглядати не тільки як логічно доповнюючі одне одного, але і в єдності.

Наступний крок – вибір типу уроку. Існує декілька підходів до

класифікації типів уроків. Існує думка про те, що класифікацію доцільно пов'язувати з етапами навчального процесу.

Контрольні запитання

1. Які функції навчання потрібно реалізувати при плануванні цілей та задач уроку?
2. Які цілі навчання?
3. Які вимоги до уроку потрібно враховувати?
4. Які дидактичні вимоги до структури уроку.
5. Які є методи теоретичного навчання?
6. Які є типи уроків теоретичного навчання?

Завдання:

1. Розробити урок теоретичного навчання за темою.

Література

1. Гельжинська Т. Я. Теорія та методика професійного навчання : *навч. посіб.* Львів: Видавництво ПП «Новий Світ – 2000», 2024. 220 с.
2. Герлянд Т. М. Педагог професійної школи : *метод. посібн.* / за заг. ред. Т. М. Герлянд. Київ: ІІТО АПН України, 2009. 232 с.
3. Нікуліна А. С., Сілаєва І.Є., Шевчук С. С. Сучасний урок в професійній школі: проектування, організація, аналіз : *метод. посіб.* Донецьк: ДІПО ІПП, 2008. 160 с.
4. Сілаєва І. Є., Шевчук С. С. Сучасний урок у професійній школі: проектування, організація, аналіз. Донецьк, 2007. 170 с.
5. Чайка В. М. Основи дидактики : *навч. посіб.* [для студ. вищ. пед. навч. закл.]. Київ : Академвидав, 2011. 238 с.

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 7 ВИБІР ОПТИМАЛЬНИХ МЕТОДІВ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ

Мета роботи:

Оволодіти основами вибору методів навчання для проведення занять. Поглибити знання щодо особливостей використання методів навчання.

Короткі теоретичні відомості

Однією з рис, що характеризує професіоналізм і педагогічну майстерність викладача, є знання ним методів навчання та вміння їх підбирати для проведення конкретних занять. Методи навчання — це характер взаємодії педагога та учнів, тому доцільно розглянути їх з двох боків: як методи викладання — з боку педагога та як методи навчання — з боку учнів. Діяльність учня в процесі навчання в основному планується як відображення діяльності його наставників. Вона може мати репродуктивний або продуктивний характер. У першому випадку самостійність учня незначна, у другому від учня вимагається самостійне набуття, здобуття знань і умінь. Такий підхід до навчання часто називають проблемним. При проблемному навчанні виховується творча активність учнів, прищеплюється вміння самостійної підготовки та вирішення життєво важливих практичних і теоретичних завдань.

У педагогіці не існує єдиної класифікації методів навчання. При виборі методів навчання необхідно пам'ятати, що кожен із них має свої сильні та слабкі сторони і може бути застосований у певних конкретних умовах. Не існує універсальних методів. Йдеться про правильне та вміле поєднання методів навчання залежно від поставлених навчальних завдань.

Варіанти запису методів навчання в планах-конспектах уроків наведено лекції 8.

Вибір методів у загальному випадку визначається:

- принципами навчання;
- цілями та завданнями навчання;
- змістом предмета загалом і конкретної теми, розділу зокрема;
- навчальними можливостями учнів (вік, ступінь розвитку тощо);
- можливостями навчально-матеріальної бази, застосовуваної системи трудового (виробничого) навчання;
- можливостями самого педагога, його особистісними якостями, досвідченістю тощо.

Уміння підібрати оптимальний (для даного випадку) метод (або їх поєднання) значно підвищує якість навчально-виховного процесу, дозволяє вчителю гарантовано досягати поставленої мети.

Контрольні питання:

1. Який шлях для добору методів є доцільніший: індуктивний чи дедуктивний?
2. Чи забезпечує обраний метод проблемну постановку завдання та відповідне його вирішення?
3. Чи відповідає рівень проблеми рівню розвитку, підготовленості учнів?
4. Чи є в наявності засоби, необхідні для досягнення рішення даним способом?
5. Наскільки діяльність учнів буде самостійною? Яка допомога вчителя їм знадобиться?

6. Наскільки характер діяльності учнів буде продуктивним?
7. Чи узгоджується з даним методом обрана форма організації праці учнів для успішного вирішення задачі?
8. Чи буде забезпечено само- та взаємоконтроль учнів?
9. Чи можливі інші поєднання видів діяльності учнів та засобів навчання, контролю? Чи є обране поєднання оптимальним?
10. Чи буде стимулюватися творча активність учнів у процесі вирішення завдання даним методом?
11. Чи достатньо навчального часу при використанні даного методу? Чи раціонально він використовується?
12. Які допоміжні методи можуть бути застосовані для підвищення продуктивності пізнавально-практичної діяльності учнів?

Завдання:

Для обраного заняття (практична робота № 4) підберіть та обґрунтуйте доцільність використання методів вирішення основних завдань, запланованих для виконання на уроці.

Висновки

2 СЕМЕСТР

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1 ВИВЧЕННЯ ТА АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ

Мета

Сформувати уміння з аналізу робочих програм.

Вивчити структуру та зміст однієї з програм за спеціальністю.

Виявити можливі міжпредметні зв'язки під час навчання учнів спеціальності.

Короткі теоретичні відомості

Навчальна (робоча) програма є основним документом, яким керується майстер, визначаючи обсяг знань і умінь, що мають бути засвоєні учнями, підбираючи об'єкти праці тощо. Щоб аналізувати програму, необхідно знати її зміст, уявляти її в цілому та чітко бачити дидактичні зв'язки між розділами. Навчальна програма не є чимось незмінним — її зміст з року в рік може коригуватися. Майстер повинен активно брати участь у вдосконаленні програми. Будь-яка програма вимагає від педагога творчості та залишає низку питань для самостійного вирішення — з урахуванням стану навчально-матеріальної бази даного навчального закладу, особливостей виробництва, для роботи на якому готуються майбутні робітники.

У зв'язку з цим необхідно відразу обговорити можливості педагога професійного навчання щодо самостійної інтерпретації робочої програми. Ми вже згадували, що в програмі може бути врахований регіональний компонент стандарту професійної освіти. Крім цього, досвід підготовки кваліфікованих робітників для конкретного виробництва показує, що існує практика замовлення навчання (в рамках відомої професії) на певному обладнанні, для виконання спеціальних робіт тощо.

Отже, змістовна та методична творчість щодо вдосконалення навчальних програм може реалізовуватися за кількома напрямками:

у межах інваріантної частини базової моделі навчального плану;

у рамках загального часу, відведеного на регіональний та місцевий компоненти, розроблені та скориговані в даному навчальному закладі;

на факультативних заняттях.

Розглянемо ці можливості більш детально, але обговоримо одну дуже важливу обставину: будь-яка інтерпретація програми виробничого навчання конкретної спеціальності, як би вона не видозмінювалася з урахуванням згаданих вище обставин, не повинна скорочувати обов'язковий мінімум змісту, встановлений федеральним компонентом ДСТу НПО. Таким чином, удосконалення робочих програм слід здійснювати в бік більш повного та якісного освоєння учнями професії, з урахуванням достатніх підстав для забезпечення специфічних вимог конкретного місця майбутньої роботи

підготовлених фахівців. Нарешті, обов'язковою умовою легітимності будь-якої авторської програми залишається процедура її експертизи та затвердження методичною комісією (об'єднанням), про що вже згадувалося раніше.

Викладач повинен чітко уявляти собі, коли, чому і як навчати, готуючи компетентних фахівців, тому глибоке знання навчальної програми є абсолютно необхідною умовою підготовки до роботи з групою. Перед початком ознайомлення з програмою слід уважно вивчити пояснювальну записку до неї.

Завдання

Ознайомтеся зі структурою та змістом програми виробничого навчання (за конкретною спеціальністю). За вказівкою викладача письмово дайте відповідь на наведені нижче питання.

1. Вкажіть основні завдання та сформулюйте мету виробничого навчання майбутніх робітників.

2. Визначте трудові операції, до виконання яких відповідно до кваліфікаційної характеристики повинні бути підготовлені учні. Як відрізняються кваліфікаційні вимоги для вже встановленого та підвищеного робітничих розрядів?

3. Виявіть, чи дотримується принцип «від простого до складного» у послідовності вивчення прийомів та операцій при обробці матеріалів.

4. З якими графічними поняттями під час вивчення операційних тем зустрінуться учні? Чи пам'ятаєте ви всі особливості цих стандартів?

5. Проаналізуйте послідовність вивчення за роками навчання та розділами програми відомостей про оброблювані матеріали, їхні властивості та технологічні особливості.

6. Оцініть, чи є в програмі системний підхід до засвоєння учнями відомостей щодо управління, налагодження та експлуатації окремих типів (або груп) обладнання, що підлягає вивченню.

7. У яких темах робочої програми учні знайомляться із сучасними процесами формування матеріалів? З якими сортаментами або артикулами матеріалів вони можуть зустрітися при цьому?

8. З якими електротехнічними поняттями (відомостями щодо допусків і технічних вимірювань або інших питань — на розсуд) повинні бути ознайомлені учні? Як це узгоджується з включеними до навчального плану теоретичними дисциплінами?

9. Підберіть (з обґрунтуванням) можливі об'єкти праці під час виробничого навчання в навчально-виробничих майстернях:

а) для операційних тем програми;

б) для комплексних робіт.

10. Визначте, у яких розділах передбачено ознайомлення учнів з питаннями наукової організації праці (НОП) та безпечних прийомів праці (рік навчання, тема програми).

11. Визначте доцільність проведення екскурсій у системі занять з виробничого навчання. Запропонуйте основні мету екскурсій за роками навчання; намітьте орієнтовне місце проведення.

12. Визначте можливості міжпредметних зв'язків і покажіть на прикладах використання у виробничому навчанні знань, отриманих учнями на заняттях з основ наук.

13. З'ясуйте, скільки часу (за роками навчання та за якими темами) відводиться на виробничу діяльність групи. У які періоди навчання проводиться в майстернях та на підприємстві?

Порядок виконання роботи

1. Ознайомтеся зі змістом пояснювальної записки та тематичними планами виробничого навчання (за роками навчання). Визначте кількість занять за кожним розділом (темою) та терміни їх проведення.

2. Проведіть детальне вивчення та аналіз теоретичних знань і практичних навичок, якими повинні оволодіти учні (за розділами програми). Порівняйте з вимогами кваліфікаційної характеристики.

3. За розділами програми визначте, якими інструментами, пристосуваннями, управлінням яким обладнанням повинні оволодіти учні. У які періоди часу це має відбуватися? Для практичних робіт намітьте можливі об'єкти праці (уточнивши розряди робіт):

а) для вправ;

б) для операційних тем.

4. Вивчивши розділи програми, визначте, за якими з них можуть бути проведені лабораторно-практичні роботи (намітьте тематику), екскурсії (куди).

5. За навчальним планом проаналізуйте узгодження часу вивчення тем на уроках спеціальної технології з проведенням занять виробничого навчання (практичних робіт) за цими темами в майстернях училища.

6. Письмово дайте відповіді на поставлені питання, оформивши відповіді у вигляді наведеної нижче таблиці.

№ питання	Розвернута відповідь на питання	Особиста думка

Якщо у вас виникли якісь міркування щодо того чи іншого питання, запишіть їх у графу «Особиста думка».

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2 ВИВЧЕННЯ ТА АНАЛІЗ МЕТОДИЧНОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мета роботи:

Навчитися аналізувати методичну, навчальну та науково-популярну літературу.

Вивчити основну навчально-методичну літературу зі спеціальної або загальнотехнічної дисципліни (за завданням), яка може бути використана під час самостійної підготовки.

Короткі теоретичні відомості

Професійна школа повинна йти в ногу з часом. Для того щоб очолити цей процес, педагог повинен бути в курсі всіх нововведень у розвитку педагогічної науки та методики професійного навчання, насамперед постійно вивчати й аналізувати документи державних освітніх стандартів, нову навчально-методичну літературу, нові навчальні посібники.

До методичної літератури зазвичай відносять посібники, призначені для викладача, до навчальної — ті, що адресовані учням,

У навчально-методичних посібниках з навчання обраних спеціальностей (або вивчення конкретних дисциплін) міститься певний досвід роботи самого автора або узагальнений ним. Але матеріальна база навчання, місцеві умови, рівень підготовки учнів різні, а в навчанні конкретної спеціальності багато що визначається цими факторами. Тому майстер (викладач), вивчивши навчально-методичну літературу, повинен проаналізувати її, критично поставитися до рекомендацій, оцінюючи їх з точки зору своїх можливостей, а отриманими знаннями користуватися творчо.

Аналітичного підходу вимагає й існуюча навчальна література. Але звернення до неї майстра на заняттях не просто бажане, а необхідне. Особливо це стосується навчально-довідкової літератури та довідкових розділів у навчальних посібниках. Пояснимо, чому це так важливо.

1. Система знань, що формується на заняттях поряд із системою практичних умінь і навичок, які стосуються галузі машинознавства, матеріалознавства, технології обробки конструкційних матеріалів та інших, включає цілий ряд спеціальних понять. За відсутності навчальних посібників на їх конспектування втрачається багато часу.

2. Навчальний посібник дозволяє глибше ознайомити учнів з технічними відомостями, про які викладач у зв'язку з дефіцитом навчального часу іноді згадує мимохідь.

3. Технологічна дисципліна та високий рівень якості продукції досягаються при виконанні виробничих завдань за навчально-технічною

документацією, насамперед — кресленням виробу та технологічною картою його виготовлення. Якщо навчально-технічна документація міститься в навчальному посібнику, це сприяє закріпленню та поглибленню знань, у тому числі й під час самостійного вивчення.

4. За умови високої якості ілюстрацій навчального посібника їхня дидактична цінність сприяє кращому засвоєнню технологічних та технічних особливостей виробничих процесів.

Отже, від майбутнього педагога вимагається вдумливе ставлення до підбору та використання літератури для своєї діяльності, і саме цим, здебільшого, визначаються зазначені вище мету даної роботи.

Завдання

Ознайомтеся з рекомендованим для конкретної дисципліни або спеціальності (визначає викладач) списком методичної та навчальної літератури. Виберіть і обґрунтуйте вибір навчального посібника (посібників), який буде використовуватися на заняттях виробничого навчання.

План вивчення кожного посібника

1. Визначте призначення посібника.
2. Зіставте з змістом навчальної програми. Чи відповідає він у цілому своєму призначенню (обґрунтуйте)?
3. Які методичні розробки окремих тем програми виробничого навчання або окремих занять містяться в посібнику? Яка повнота цих розробок?
4. Яким темам програми відповідає зміст фактичного навчального матеріалу посібника? Оцініть доступність його викладу для учнів, врахування вікових особливостей, наочність. Визначте повноту викладу навчального матеріалу відповідно до вимог робочої програми виробничого навчання; охоплення теоретичних і практичних питань опанування спеціальності, що вивчається.
5. Проаналізуйте зазначені в посібнику об'єкти праці та технічну документацію на виготовлення виробу з точки зору їхньої посильності для учнів та можливостей їхнього виготовлення в умовах навчально-виробничих майстерень. Яким темам програми відповідають дані вироби?
6. Чи є серед обладнання, інструментів та пристосувань, описаних у посібнику, сучасні, прогресивні конструкції, запропоновані новаторами виробництва?
7. Які інші питання висвітлено в посібнику та якою є їхня корисність для практичної діяльності викладача професійної освіти?
8. У довідково-бібліографічному відділі бібліотеки університету підберіть навчально-методичну літературу з конкретного розділу програми (визначає викладач). Підберіть літературу для рекомендації учням для позакласного читання.
9. Складіть перелік спеціальних періодичних видань (журналів, реферативних видань, збірників доповідей науково-практичних конференцій

тощо), які можуть стати корисним підмогою в роботі педагога-початківця професійної освіти.

10. Надайте свої зауваження щодо посібника.

11. Письмово оформіть відповіді на поставлені питання. Перелік літератури згрупуйте за розділами навчальної програми з шифрами ББК та дотриманням усіх вимог оформлення бібліографії.

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3 СКЛАДАННЯ ПЕРСПЕКТИВНО-КАЛЕНДАРНОГО ПЛАНУ

Мета роботи:

Ознайомитися з різними формами календарно-тематичних планів. Оволодіти методикою складання календарно-тематичного плану навчання.

Короткі теоретичні відомості

Результати навчання за будь-якою спеціальністю досягаються лише за умови спільної діяльності наставника та учня. Тому майстру необхідно планувати та ретельно продумувати кожен елемент майбутнього навчального заняття, свою діяльність на ньому. Крім того, має бути передбачена та спланована також діяльність учня під час навчання.

Слід однозначно усвідомити, що планування своєї роботи — це основа наукової організації процесу навчання. Переконати в цьому майбутніх педагогів професійного навчання має розкриття досягнутих цілей планування:

раціональна організація навчального процесу, забезпечення повного та своєчасного виконання навчальних планів і програми;

створення умов для завчасної та ретельної підготовки до проведення занять; створення системи уроків;

створення системи домашніх завдань щодо роботи з навчальною літературою;

встановлення зв'язків між теорією та практикою; встановлення міжпредметних та внутрішньопродметних зв'язків; забезпечення найбільш повного та раціонального використання навчально-матеріальної бази виробничого навчання.

Ми вже говорили: форма плану та термін, на який він складається, — на розсуд самого педагога. Разом з тим під час планування необхідно враховувати послідовність і взаємозв'язок матеріалів, що вивчаються, тобто

має бути цілісна система. При складанні планів слід керуватися наступними рекомендаціями.

Тема заняття заповнюється для одного конкретного уроку. Вона визначає основні питання, що підлягають вивченню, або основні трудові прийоми, які належить засвоїти учням.

Технічні (технологічні) відомості охоплюють коло питань, з якими майстер планує ознайомити учнів. У цю ж графу можуть бути внесені технічні поняття, які планується сформувати в учнів у процесі проведення заняття.

Практична робота вказує на чітко окреслене коло дій учнів у процесі вправ або самостійної роботи.

Об'єкт праці — це вказівка на конкретний виріб (деталь), запланований до виготовлення учнями на даному занятті.

У примітці можна обумовити допустимі відхилення від запланованого ходу заняття (заміну об'єкта за відсутності матеріалу тощо).

У тому випадку, коли майстер вважає за краще будувати свої заняття у тісному взаємозв'язку з іншими дисциплінами навчальної програми з метою максимального використання міжпредметних зв'язків, планування може здійснюватися за мережевим графіком.

У цьому випадку записують теми, що вивчаються, та аналізують їх узгодженість. Це дозволяє уникати непотрібних дублювань навчального матеріалу і, навпаки, позбавляє майстра від необхідності замінити викладача, коли з'ясовується відставання теоретичного матеріалу щодо робіт у майстернях.

Орієнтовна форма сітьового графіка

Предмети	Тижні навчального року			
	1	2	...	34
Загальна технологія виробництва				
Спеціальна технологія				

При складанні перспективного плану майстер повинен чітко встановити, яким має бути рівень знань, умінь і практичних навичок учнів, отриманих на кожному занятті.

Досвід показує, що повне та продумане перспективне планування дозволяє завчасно передбачити реалізацію намічених цілей і підготувати успішне проведення занять за програмою.

Завдання

Складіть календарно-тематичний (календарний) план на одне з навчальних півріч для групи за спеціальністю (період і спеціальність

узгоджуються з викладачем). Об'єкти для робіт підбираються самостійно. Вихідними матеріалами є робочі навчальні програми. Для планування рекомендується обирати періоди навчання в училищі.

Порядок виконання роботи

1. Керуючись програмою виробничого навчання (або спеціальної дисципліни) та календарем, визначте кількість занять на даний навчальний період; встановіть їх порядок, пронумеруйте.

2. Для кожного заняття: визначте тему, тип уроку, головну мету та основні моменти змісту. Ключові питання (за завданням — можуть змінюватися):

а) визначте обсяги теоретичних відомостей для кожного заняття — тих, що подаються вперше, або тих, що повторюються; визначте зміст практичних робіт, що виконуються;

б) встановіть необхідні міжпредметні зв'язки даної теми з основами наук (вказіть дисципліну, розділ);

в) керуючись зразковим переліком об'єктів праці (практичних робіт), підберіть вироби, що відповідають змісту заняття;

г) визначте передбачуваний розряд роботи (виробу), її педагогічну та виробничу значимість, приблизну норму часу;

д) вкажіть вид технологічної документації або визначте посібник із документацією, яким зможуть користуватися учні;

е) продумайте технологію виготовлення виробу, підберіть необхідне для цього обладнання, пристосування, інструменти;

ж) підрахуйте необхідну витрату матеріалу, виходячи з наповнюваності групи з додаванням 10% на можливе псування заготовок;

з) підберіть необхідний дидактичний матеріал, засоби наочності, ТСО та інші засоби, які можуть бути використані на заняттях.

3. Оформіть розроблений календарний план у самостійно обраній формі. Допускається розробка власного варіанту.

4. Виберіть тему програми та конкретного заняття для подальшого проведення лабораторно-практичних робіт (узгоджується з викладачем).

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 4 ВИЗНАЧЕННЯ ТРИЄДИНОЇ МЕТИ ТА ЗАВДАНЬ УРОКУ

Мета роботи:

Оволодіти навичками визначення триєдиної мети та завдань уроку.

Короткі теоретичні відомості

Правильна реалізація цілей навчання є одним із найважливіших чинників, що зумовлюють успіх вирішення виховних завдань.

При визначенні шляхів правильної побудови роботи з учнями слід виходити не тільки з досягнення головної мети виховання, якою є досягнення так званого виховного ідеалу. Слід мати на увазі й похідні від неї: загальна мета — всебічний розвиток особистості, формування громадянських позицій і переконань, а також спеціальна мета — ознайомлення учнів з певними фактами, формування в них навичок виконання певних видів діяльності.

Заняття з виробничого навчання повинні бути спрямовані на формування у молоді якостей діяльнісного характеру, пов'язаних з їхніми здібностями, інтересами, уміннями та навичками. Це досягається лише за умови використання під час занять комплексу навчально-виховних завдань, що вирішуються спільно, у співпраці педагога та учнів.

Мета заняття обов'язково планується з урахуванням системи довгострокових цілей виховання під час виробничого навчання та реалізуються у визначеній частині на кожному уроці. Майстер може донести їх до учнів у той період заняття, який він вважатиме за доцільне. Тут єдиним орієнтиром є досвід і знання своїх учнів.

Для кращого сприйняття та розмежування навчально-виховних завдань необхідно дуже уважно вивчити матеріал лекції, де наведено конкретні приклади. Іноді освітня, виховна та розвивальна мета проведеного заняття найтісніше переплітаються, найчастіше вони охоплюють різні грані досягнення навчально-виховних завдань.

Необхідно прагнути до того, щоб навчальні завдання збігалися з інтересами учнів, органічно впліталися в канву уроку і ненав'язливо формували в учнів необхідні якості, моральні критерії, ставлення до життєвих цінностей. Молодий педагог повинен пам'ятати, що в цих питаннях головне — поступовість. Кожен урок повинен вкладати свою «цеглинку» у фундамент інтелекту, кругозору, знань і умінь майбутніх робітників. Тільки систематичний, цілеспрямований вплив, особистий приклад майстра — від заняття до заняття — приводять до досягнення мети.

Завдання

Для обраного заняття, керуючись комплексом навчально-виховних завдань, визначте відповідні освітні, виховні та розвивальні завдання та сформулюйте мету уроку.

Порядок виконання роботи

1. Для обраної (у практичній роботі № 4) теми свого пробного заняття уточніть місце та значення запланованого заняття в загальній системі уроків з цієї теми.

2. Виберіть із комплексу навчально-виховних завдань ті, які мають і можуть бути вирішені на цьому занятті.

3. Сформулюйте мету уроку:

а) для повідомлення учням;

б) для запису в план-конспект.

При формулюванні цілей, досягнення яких планується на даному занятті, зверніть увагу на їх конкретний (пов'язаний з матеріалом уроку) характер, а також на нешаблонність і точність формулювань.

4. Намітьте шляхи вирішення обраних завдань.

5. Використовуйте матеріали цієї лабораторно-практичної роботи для підготовки плану-конспекту до роботи № 8.

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 5 ПОТОЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ УРОКІВ. СКЛАДАННЯ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ ЗАНЯТТЯ

Мета роботи:

Оволодіти практичними вміннями зі складання плану-конспекту уроку визначення структури заняття.

Короткі теоретичні відомості

Варіант для викладача спеціальної технології

Успішність навчання залежить не тільки від методів навчання, як би свідомо і продумано вони не підбиралися педагогом. Значною мірою на досягнення результату впливає функціонування різних форм діяльності викладача та учнів на уроці. А всі форми взаємодії на заняттях зі спеціальної технології відображені в структурі комбінованого уроку — найбільш поширеного типу уроку, що лежить в основі побудови всіх інших типів уроків. Все частіше в науковій та методичній літературі згадують про різновид комбінованого уроку, який називають синтетичним. Вчені синтетичному уроку дають таке визначення: це такий урок, на «...якому вирішуються різні дидактичні завдання: ознайомлення учнів із новими знаннями, уміннями та навичками, їх закріплення та повторення раніше пройденого матеріалу.

На відміну від так званого комбінованого уроку, синтетичний урок, залежно від дидактичної мети та специфіки навчального матеріалу, будується по-різному. На цих уроках нерідко вивчення нового матеріалу органічно

поєднується з його закріпленням, повторення раніше пройденого спирається на відомі учням знання і проводиться не тільки у формі викладу та пояснення вчителем, а й у різноманітній самостійній роботі учнів».

Головною рисою синтетичного уроку є те, що в його основі лежить найчастіше самостійна пошукова діяльність учнів. Ця обставина повною мірою характерна для занять зі спеціальної технології з використанням проблемно-творчого методу навчання учнів, а тому має бути відображена при складанні планів занять, тобто при поточному плануванні своєї роботи викладачем.

Разом з тим ряд вчених, розглядаючи різні типи уроків, вважають, що всі вони є нічим іншим, як різними структурними поєднаннями етапів комбінованого уроку. Більше того, під впливом новітніх психологічних теорій щодо розвитку творчого мислення викладачів та тенденцій, що намітилися останнім часом, щодо вдосконалення навчального процесу та переведення його в її основу становить адаптивний комбінований урок, на якому за допомогою нової системи навчання вирішується одразу кілька навчально-виховних завдань.

В умовах адаптивної системи навчання на перший план виходить самостійна діяльність учнів, яку керує педагог за допомогою різних навчальних і контрольних програм.

Найпростіша організаційна модель виглядає так:

Вчитель навчає всіх учнів

Вчитель працює індивідуально

Учні працюють самостійно

Що ж тут нового? Викладач тут не просто спостерігає за самостійною роботою учнів, а працює в цей час з окремими учнями індивідуально, і це дуже помітно підвищує ефективність уроку. На кожному уроці він чогось навчає всіх, а потім працює в індивідуальному режимі (керує самостійною роботою, здійснює контроль за нею та працює індивідуально, відволікаючи учнів від самостійної роботи по черзі). Учні відповідно можуть працювати в трьох режимах: спільно з вчителем, з вчителем індивідуально та самостійно під керівництвом вчителя.

Суть такої системи навчання — це максимальне зближення викладання нової інформації та навчання прийомам самостійної роботи, самоконтролю, взаємоконтролю, прийомам дослідницької діяльності, вмінню здобувати знання, узагальнювати та робити висновки, фіксувати головне.

Уміння працювати самостійно — ось чого навчають за такого підходу до організації занять. Тоді дидактичний аспект комбінованого уроку (у загальному випадку) проілюструє таблиця.

С. 157–158

Кожен тип уроку має свої особливості в побудові, але запорука успіху заняття залежить від розуміння майбутнім педагогом головної умови його досягнення. Вона полягає в тому, що кожен урок має бути робочою

співпрацею колег у справі розвитку та самоудосконалення, заснованою на діловій доброзичливій атмосфері та повазі до особистості.

Кілька порад (з практики). План уроку зручніше складати на окремих аркушах. На першому — тема, цілі заняття (навчальна, виховна, розвивальна), методи проведення, матеріальне забезпечення, міжпредметні зв'язки, література для вчителя та рекомендована для учнів. На другому — хід уроку із зазначенням етапів, питань, що вирішуються, проблемних і пошукових ситуацій тощо. Третій аркуш — тільки для короткого конспекту, який дається учням для запису на уроці. Часу на тривале конспектування не виділяється, тому стислості та продуманості таких записів викладач повинен приділяти достатньо уваги. При цьому може залишатися місце для малюнків, схем тощо, виконання яких може бути перенесено на домашнє завдання.

Запис етапів та елементів уроку може бути більш-менш докладним. Канонізованої форми планів уроку немає, але при всьому розмаїтті план-конспект уроку обов'язково повинен відображати тему, мету, оснащення, хід.

Наявність перед початком заняття плану — обов'язкова та неодмінна умова роботи викладача спеціальної технології.

Варіант для майстра виробничого навчання

Ми вже зазначали вище, що урочна система виробничого навчання найбільш повно реалізується в початковий, операційний та комплексний періоди, коли набуті навички виконання основних операцій закріплюються під час виконання навчально-виробничих робіт. У ці періоди найчастіше використовується така структура занять.

А. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Перевірка готовності та відмітка в журналі відвідування учнів.
2. Вступний інструктаж.
3. Видача інструменту, технічної документації, заготовок, матеріалів тощо.
4. Розподіл (розстановка) учнів по робочих місцях.

Б. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Виконання учнями вправ або навчально-виробничих робіт.
2. Поточний інструктаж (індивідуальний).
3. Поточний груповий або фронтальний інструктаж (проводиться за необхідності).
4. Перевірка та оцінка навчально-виробничих робіт, виконаних учнями.

В. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Організація прибирання учнями робочих місць.
2. Контроль правильності зберігання матеріалів, інструментів, технічної документації тощо.
3. Заключний інструктаж.

Під час проведення занять у майстернях ми рекомендуємо таку методику цільових обходів, щоб надати діям майстра системності (звичайно, це лише один із можливих варіантів).

Перший обхід проводиться одразу після закінчення вступного інструктажу та розподілу учнів на визначені для кожного робочі місця. Він має контрольний характер. Майстер перевіряє, чи всі учні приступили до роботи, чи немає якихось труднощів, неполадок, організаційних проблем.

Другий обхід має на меті перевірку правильності організації роботи, дотримання правил техніки безпеки. Доцільно переконатися, що необхідні приналежності раціонально розташовані, інструменти та заготовка надійно закріплені, застосовувані прийоми роботи виконуються правильно, відповідно до їх демонстрації на вступному інструктажі майстром.

Наступні обходи зазвичай можуть бути спрямовані на здійснення контролю правильності виконання учнями вправ (або послідовності технологічної обробки виробу). Майстер зупиняється біля кожного учня і уважно придивляється до того, як виконуються ті чи інші дії, прийоми тощо. Ми рекомендуємо без гострої необхідності (якщо помилка учня не призводить до небезпечних наслідків) не втручатися в роботу негайно. Нехай сам учень (після навідних запитань майстра) виявить допущену помилку та шлях до її виправлення. Такий підхід формує в учня звичку до аналізу та пошуку правильного вирішення проблеми, розвиваючи самостійність.

Може статися так, що значна частина учнів під час роботи припускається однакових помилок, демонструє незнання одних і тих самих прийомів технологічної обробки. У цьому випадку однозначно винен майстер, який провів вступний інструктаж недостатньо зрозуміло для учнів. Не варто зводити додатковий колективний інструктаж до повтору — треба знайти інший спосіб пояснення, більш доступний і зрозумілий учням.

Один з останніх обходів обов'язково призначається для прийому виконаних виробів, їх контролю та оцінки для подальшого оголошення результатів на заключному інструктажі.

Наведемо один із можливих варіантів плану заняття майстра виробничого навчання.

ПЛАН УРОКУ

Група № Спеціальність Викладач

Тема програми

Тема уроку

Цілі заняття

Матеріально-дидактичне забезпечення заняття

Хід уроку

- I. Організаційна частина (вказати час) .
 1. Контроль відвідуваності та готовності до уроку.
 2. Пояснення ходу та послідовності проведення заняття, призначення чергових (за необхідності).
 3. Розподіл по робочих місцях (за необхідності).

- II. Вступний інструктаж (вказати час) .

1. Повідомити тему програми та тему уроку, назвати його навчальне значення.

2. Перевірити виконання домашнього завдання або провести повторення матеріалу, пройденого на попередніх заняттях (за необхідності)—у групі фронтально, у (вказати прізвища) індивідуально.

III. Пояснення нового матеріалу.

1. Розповісти про значення даної роботи для освоєння професії.

2. Показати готові зразки, еталонні вироби, розповісти, для чого вони призначені, про їхнє значення для виробництва.

3. Розглянути робочі креслення, звертаючи увагу на умовні позначення в них шорсткості, точності, взаємного розташування поверхонь, технічні вимоги до виготовлення тощо.

4. Спираючись на знання теоретичних дисциплін, розглянути властивості матеріалу виробу, спосіб отримання заготовки, необхідні розрахунки тощо (за необхідності).

5. Роз'яснити технологічну послідовність обробки, звертаючи увагу учнів на особливості базування, режими обробки та ін.

6. Розглянути застосовувані інструменти, пристосування; розібрати специфіку налагодження та особливості експлуатації обладнання (за необхідності).

7. Показати прийоми роботи (відповідно до правил демонстрації); попередити про можливі помилки під час виконання роботи. Звернути увагу на прийоми самоконтролю, розповісти та показати способи вимірювань у даному випадку.

8. Розповісти про передові способи роботи під час виконання завдання, про прийоми та інструменти новаторів виробництва, особливості прогресивних технологій обробки (за наявності таких).

9. Розглянути питання раціональної організації робочого місця.

10. Провести інструктаж з правил техніки безпеки, звернути увагу учнів на небезпечні зони (прийоми) роботи, що вимагають особливої зосередженості, уваги.

11. Запропонувати учням (прізвища) повторити робочі прийоми (порядок обробки чи ін.) перед групою; переконатися у розумінні.

12. Повідомити учням критерії оцінок (величину норми часу, виробітку).

IV. Самостійна робота учнів (зазначити час).

Поточний інструктаж - цільові обходи робочих місць учнів:

– перший обхід – перевірити зміст робочих місць, їх організацію. Особливу увагу звернути до учнів (прізвища);

– другий обхід – звернути увагу на правильність виконання прийомів;

– третій обхід – перевірити правильність дотримання технологічної послідовності виготовлення виробу; звернути увагу на відповідність режимів обробки;

– четвертий обхід – перевірити правильність ведення самоконтролю (проміжного, міжопераційного тощо), дотримання технічних умов роботи та ін;

– п'ятий обхід — провести приймання та оцінку виконаних робіт
Видати додатково завдання (вказати) найбільш успішним учням.

V. Заключний інструктаж (зазначити час).

1. Підбити підсумки заняття.

2. Вказати на допущені помилки та розібрати причини, що їх викликали.

3. Повідомити та (при необхідності) прокоментувати оцінку учням за роботу.

4. Видати домашнє завдання, пояснивши його важливість (розвитку інтелекту, пізнавальності, здібностей, удосконалення навичок і т.п. - потрібне виділити).

Майстер виробничого навчання (підпис)

Завдання

Визначте структуру одного з уроків за матеріалами, отриманими на попередніх лабораторно-практичних роботах. Отримайте уявлення про складання плану-конспекту заняття.

Порядок виконання роботи

(необхідно врахувати специфіку теоретичного та практичного заняття)

1. Встановіть дату проведення та порядковий номер заняття за перспективним планом.

2. Уточніть тему програми та уроку, цілі та основні завдання заняття.

3. Уточніть тип та структуру уроку.

4. Визначте основні етапи, накресліть методи їх проведення.

5. Зробіть попередній розподіл часу за етапами (час, необхідне виконання самостійної чи лабораторної роботи учнями, визначається заздалегідь).

6. Уточніть матеріально-технічне та дидактичне оснащення уроку.

7. Продумайте та коротко запишіть зміст кожного етапу заняття та проведіть перевірку нормування етапів уроку. Якщо намічений структурований план не може бути реалізований за 80 хв, то при невеликому дефіциті часу використовуйте наступні прийоми:

а) перегляньте зміст кожного етапу з метою пошуку резервів часу (можливо, етапи можна ущільнити);

б) проведіть перегрупування чи розбивку окремих етапів на блоки (наприклад, повідомлення нового матеріалу можна дати не один прийом, а дозованими протягом уроку частинами);

в) підберіть для проведення того чи іншого етапу ефективніший метод або технологічний прийом.

8. Розпишіть хід уроку із зазначенням всіх конкретних моментів (питання для повторення; способи закріплення вивченого; короткий зміст плану-пояснення; використовувані проблемні та пошукові ситуації тощо).

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 6 СКЛАДАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ І ІНСТРУКЦІЙНИХ КАРТ НА ВИГОТОВЛЕННЯ ДЕТАЛІВ, ВУЗЛІВ ТА ЇХ ЕЛЕМЕНТІВ. РОЗРОБКА КАРТ-ЗАДАЧ

Мета роботи:

Оволодіти практичними вміннями зі складання навчальної технологічної документації.

Короткі теоретичні відомості

На практичних заняттях у навчально-виробничих майстернях та під час виробничої практики учні виготовляють різні деталі та вироби. Для розвитку творчого початку у майбутніх робітників доцільно навчити їх користуватися документацією, щоб потім вони могли становити технологічні процеси виготовлення різних виробів. А сам майбутній майстер виробничого навчання має зразково володіти вмінням розробляти технологічну документацію.

Документація, що застосовується при навчанні, повинна бути такою, щоб поступово підвести учнів до роботи зі стандартними виробничими документами (раніше наводилися деякі форми, спрощені відповідно до віку та підготовки учнів). Але краще, якщо вже з першої зустрічі з документацією учні сприймуть позначення, встановлені ДСТом: операція — назва та номер (наприклад, токарна 025, фрезерна 010, слюсарна 005 тощо), установи в межах кожної операції - великими літерами російського алфавіту А, Б, В і т.д., переходи в межах одного установа - арабськими цифрами 1, 2, 3 і т.д. На ескізах виріб показують у тому стані, в якому він повинен бути після виконання переходу (операції). Крім цього, корисно від початку використовувати колір для виразності та кращого сприйняття.

Методика виробничого навчання передбачає, що докладні технологічні карти складаються, зазвичай, на операції, практично незнайомі учням. В інших випадках з метою підвищення самостійності та активізації роботи учнів на заняттях докладні описи замінюють скороченими: технічні карти з неповними даними, інструкційні та технологічні карти з доповненнями, що виконуються самостійно, технологічні інструкції. Це — добрий спосіб

розвитку умінь пошуку оптимального рішення, самоконтролю під час роботи.

Технологічна карта для монтажних і складальних робіт може бути простіше, з меншою кількістю граф, але з більш широкими текстовими поясненнями дій.

Для письмового інструктування може бути застосована форма, в якій обов'язковим елементом та відмінною від технологічної карти особливістю є вказівки по самоконтролю,

У кожний період навчання технологічна документація (у тому числі письмове інструктування) повинна змінюватися з урахуванням дедалі більшого наближення до відповідних стандартів. Тоді при виході на заводську практику майбутні фахівці не відчуватимуть труднощів.

Технологічно-дидактичне забезпечення занять виробничого навчання включає засоби контролю засвоєння знань. І на заняттях з теоретичних дисциплін, і при повторенні або закріпленні матеріалу на вступному інструктажі зручно застосовувати картки-завдання для безмашинного (або машинного) програмованого контролю знань, тести різних рівнів. Їх форма, структура та зміст можуть бути дуже різноманітні. У додатку наводиться кілька варіантів. У зв'язку з цим представляється корисним дати кілька порад молодому педагогу професійного навчання.

Найкраще розробляти картки за розділами — вони матимуть конкретніший характер.

Кількість питань має бути відносно невеликою (3–5). Тоді час для підготовки відповідей також буде нетривалим.

Питання краще подавати з кількома (3–4) відповідями. Вони не мають бути неправильними. Психологи стверджують, що невірні відповіді навіть краще запам'ятовуються, аніж правильні. Краще, якщо відповіді будуть неповними, а вірним — найдокладніший.

Форма відповіді учнів зручна контролю педагогом, якщо вона виражена цифрою чи літерою, рідше — словесно. Скажімо, відповідь питанням картки складатиметься з цифр 3213, де перша 3 — це вибір учням третього варіанта відповіді перше запитання, 2 — другого варіанта відповіді друге питання тощо. Перевірка його на відповідність до контрольної картки — справа лічені секунди.

Зручною є форма з використанням накладного трафарету (дивись зразок у додатку).

Для тривалої експлуатації картки-завдання можна наклеювати на картон, використовуючи для різних тем програми обидві сторони, з подальшим ламінуванням або упаковкою їх у поліетиленові чохла за розміром. Тоді вони зберуться для використання на великий термін.

Завдання (для одного заняття на вибір або для свого пробного уроку — за вказівкою викладача)

Виберіть об'єкт праці (виріб). Складіть технологічну карту (інструкцію) на виготовлення вказаного виробу. Підготуйте документацію та необхідне дидактичне забезпечення для свого уроку, що розробляється.

Порядок виконання роботи

1. Керуючись матеріалами, отриманими при виконанні попередніх лабораторно-практичних робіт, охарактеризуйте об'єкт праці учнів на запланованому занятті (призначення, суспільно корисна значимість, приблизна вартість, кількість, виробнича та педагогічна цінність тощо).

2. Складіть ескізи (технічні малюнки) виробу та заготовки для нього.

3. Визначте послідовність виготовлення виробу, тобто. техпроцес та його можливі варіанти.

4. Виберіть оптимальний варіант (з урахуванням можливостей матеріально-технічної бази вашого навчального закладу) для реалізації на занятті.

5. Заготуйте форму технологічного документа, відповідну року навчання та рівню підготовленості учнів.

6. Виконайте технологічну документацію.

7. Розробіть за своїм заняттям картки-завдання (для повторення пройденого або контролю засвоєння нового матеріалу).

8. Виконайте (за завданням викладача) варіант електрифікованої або висвічуваної (відкривається для вивчення за елементами) об'ємної навчально-наочної технологічної документації.

Висновки

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 10 МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЗАНЯТТІВ І ПЛАНІВ-КОНСПЕКТІВ

Мета роботи:

Оволодіти практичними вміннями з аналізу і самоаналізу уроків.

Короткі теоретичні відомості

Для правильної та ефективної організації навчально-виховного процесу педагогу професійного навчання необхідне вміння планувати та аналізувати власну діяльність та роботу своїх колег. Це стосується вже проведених (що проводяться в даний момент) занять і тих, що розробляються. Постійний аналіз необхідний для вдосконалення педагогічної майстерності, можливості виявити помилки і передбачати результати своїх дій.

Потреба в самовдосконаленні - одна з основних умов ефективності роботи вчителя. Виробивши в себе звичку до постійного, щоденного психологічного осмислення власної праці, молодий педагог сформує фундамент для досягнення необхідного рівня професіоналізму.

Вчені та практики системи освіти розробили та запропонували кілька схем, що характеризують урок з різних сторін, з різних точок зору. Ми вважаємо, що при певній відмінності аналіз уроку по ним включає загальні моменти: формулювання та обґрунтування цілей та завдань уроку, попередній аналіз змісту навчального матеріалу та організації уроку, опис та аналіз ходу самого уроку, підбиття підсумків. Для аналізу занять нам є прийнятною схема Г. Ю. Пенкновича і В.П.Тигрова. Найбільш повно висвітлено питання системного підходу до аналізу уроку Ю. А. Конаржевським. Наведемо приблизну схему аналізу заняття.

Аналіз заняття

Ліцей _____ Група _____ Дата _____

Ф. І. О. викладача (майстри)

Тема заняття _____

Цілі уроку _____

Табл. С. 164–166

Завдання

Вивчіть методичні рекомендації та схему аналізу заняття:

- а) за спеціальною технологією;
- б) з виробничого навчання.

На вибір викладача: виконайте аналіз власного плану-конспекту; виконайте аналіз плану-конспекту товариша з навчальної групи; відвідайте урок в одному з навчальних закладів та проаналізуйте його.

Порядок виконання роботи

1. Виберіть варіант схеми аналізу (якщо немає вказівки викладача).
2. Чітко уявіть собі, що потрібно від учнів для засвоєння пропонованого матеріалу.
3. Уясніть для себе, чи відповідають індивідуально-психологічні особливості учнів групи, де буде дано урок, цим вимогам.
4. Визначте, чого більше при засвоєнні матеріалу від учнів потрібно: візуальної образної пам'яті або абстрактного мислення. Як заплановані методи трудового навчання узгоджуються із висновками?
5. З'ясуйте за розкладом, з якого заняття на ваш урок спеціальної технології прийдуть учні. Вирішіть для себе, чи достатньо часу заплановано на етапи уроку? На чому ґрунтується висновок?
6. Подумайте, чи активізуватимуться учні на уроці? Як це сплановано?

7. Проаналізуйте, що зроблено для попередження можливих помилок учнів? Чи враховані майстром всі небезпечні зони та прийоми (стосовно заняття виробничого навчання)?

8. Які критерії оцінки діяльності учнів можуть бути обрані для судження про ступінь досягнення цілей уроку?

Після з'ясування для себе відповіді ці запитання, письмово дайте відповідь за всіма пунктами зразкової схеми аналізу уроку (табл. 35).

Висновки

Навчально-методичне видання

Професійна педагогіка

Методичні рекомендації

до вивчення навчальної дисципліни «Професійна педагогіка»
/ для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «015 Професійна освіта (Транспорт)»
Дніпро–Слов'янськ, 2025

Укладачі: В. В. Стешенко, М. В. Пшеничний

Відповідальний за випуск ***В. І. Бондаренко***